

บทที่ ๕

ยุโรปตะวันออกหลังยุคคอมมิวนิสต์

การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ความรู้สึกของโลกตะวันตกและแม้กระทั่งชาวยุโรปตะวันออกเองเข้าใจว่า ยุคใหม่กำลังจะเริ่มขึ้น ยุคใหม่นี้จะเรียกกันต่อมาว่า ‘ยุคหลังคอมมิวนิสต์’ (Post-Communist Era) สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการล่มสลายของการเมืองแบบพรรคเดียวที่ปราศจากฝ่ายค้าน การสิ้นสุดของระบบเศรษฐกิจวางแผนส่วนกลางแต่กระนั้น วิธีการสร้างระบบการเมืองเศรษฐกิจแบบใหม่ขึ้นมาแทนยังคงเป็นปัญหา แม้ว่าทุกประเทศจะอ้างถึงการปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกเป็นแม่แบบ และจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเป็นแนวทาง แต่ก็ยังประสบปัญหาในทางปฏิบัติไม่น้อย ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในระยะ ๑๐ ปีแรกหลังการล่มสลายของคอมมิวนิสต์ จึงอาจจะพิจารณาได้ในลักษณะของสังคม ‘ระยะผ่าน’ กล่าวคือ

๕.๑ การเปลี่ยนแปลงของยุโรปตะวันออก

หลังจากการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์แล้ว ประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันออก ต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

๑. การพัฒนาของการเมืองแบบประชาธิปไตย

ตั้งแต่ ค.ศ.๑๘๘๕ จะเห็นได้ว่าระบบการเมืองแบบพรรคเดียว ประชาธิปไตยรวมศูนย์ล่มสลาย ทุกประเทศเริ่มใช้ระบบการเลือกตั้งแบบพหุพรรค ใช้การเลือกตั้งแบบเสรีและแข่งขันกันอย่างเต็มที่ของพรรคการเมืองต่างๆ และดำเนินการต่อสู้ทางการเมืองตามกลไกรัฐสภา เช่น การใช้มติไม่ไว้วางใจ การลาออก และการยุบสภา เป็นวิธีในการแก้ปัญหาทางการเมือง นอกจากนี้ เสรีภาพในการพิมพ์และสิทธิในการชุมนุมของประชาชนยังได้รับการยอมรับ และที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ การให้สิทธิในการนับถือและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งทำให้เกิดการฟื้นฟูองค์การทางศาสนาของประเทศต่างๆ ขึ้นใหม่

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพและการเมืองในระบอบพหุพรรค ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ประการแรก คือ การที่พรรคหรือองค์กรที่นำการโค่นอำนาจพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นองค์กรแนวร่วมแบบหลวมที่รวมหลายฝ่ายไว้ด้วยกัน องค์กรเหล่านี้จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน

ภาพชื่อ 'เรียนรู้ประชาธิปไตยเสรี' จัดแสดงในทรานซิลวาเนีย ค.ศ.๒๐๐๐
แสดงการพัฒนาประชาธิปไตยในโรมาเนีย

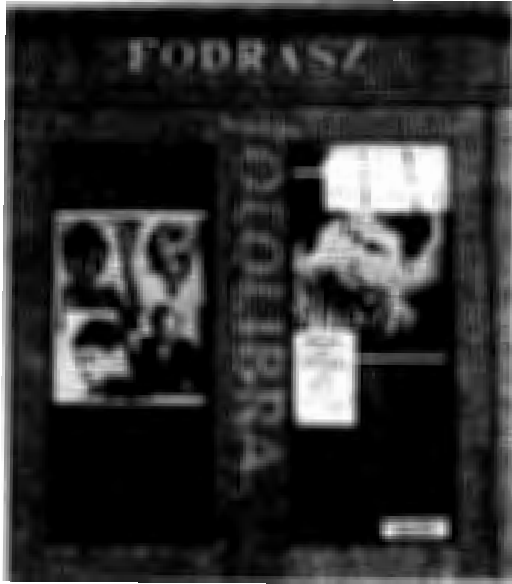
อย่างรวดเร็ว หลังจากคอมมิวนิสต์ล่มสลาย และทำให้เกิดพรรคการเมืองจำนวนมากเกินไป เช่นในกรณีของโปแลนด์มีพรรคการเมืองลงแข่งขันมากกว่า ๖๐ พรรค คะแนนเสียงในการเลือกตั้งจึงกระจาย การตั้งรัฐบาลหลายครั้ง ต้องเป็นรัฐบาลผสมที่อ่อนแอ และทำให้ประชาชนไม่พอใจ จึงก่อให้เกิดความเรียกร้องต้องการรัฐบาลที่มีอำนาจเข้มแข็งขึ้นใหม่ ในระยะแรกความไม่คุ้นเคยกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยยังเห็นได้ชัด เช่น การเลือกตั้งทั่วไปที่มีขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ใช้สิทธิเป็นอัตราส่วนค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจเป็นการบ่งชี้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความตื่นตัวหรือสนใจทางการเมืองเท่าใดนัก ผลที่ตามมาจึงมักเกิดผู้นำแบบเผด็จการขึ้นมาในบางประเทศ และรวมทั้งการที่ยังคงมีการใช้มาตรการที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น การควบคุมสื่อมวลชน การควบคุมสิทธิของฝ่ายค้าน เป็นต้น

อดีตพรรคคอมมิวนิสต์ยังคงเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญในประเทศเหล่านี้ และส่วนมากก็จะกลายเป็นพรรคอันดับที่สองหลังการล่มสลาย แต่ที่น่าสนใจคือในหลายประเทศ อดีตพรรคคอมมิวนิสต์จะกลับมาบริหารประเทศใหม่โดยผ่านการเลือกตั้ง แต่พรรคเหล่านี้เปลี่ยนชื่อ และยืนยันว่าไม่ใช่พรรคเดียวกันกับพรรคคอมมิวนิสต์เดิม ผู้นำพรรคเหล่านี้ยืนยันว่า จะรักษาระบบประชาธิปไตย แต่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจที่เร็วเกินไป เช่น โปแลนด์ ฮังการี โรมาเนีย และบัลแกเรีย อดีตพรรคคอมมิวนิสต์เหล่านี้ ยังมีบทบาทสำคัญทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในระบบรัฐสภา

สรุปได้ว่าระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศเหล่านี้ ยังมีปัญหาอยู่มากพอสมควร แต่ก็ยังคงพัฒนาไปได้ด้วยดี

๒. การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี

เมื่อทุกประเทศมีบทเรียนจากความล้มเหลวของการบริหารเศรษฐกิจแบบส่วนกลาง จึงต้องมีการใช้มาตรการบำบัดแบบช็อก (Shock

ร้านตัดผมในฮังการียุคใหม่

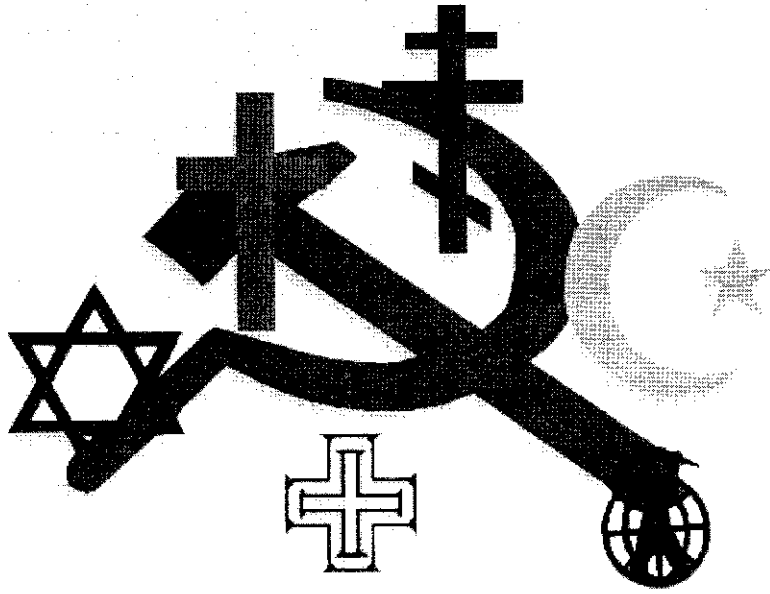
Therapy) โดยการนำระบบตลาดเสรีมาใช้อย่างรวดเร็ว จับพลัน เนื่องจากก่อนคอมมิวนิสต์ล่มสลาย มีความเห็นกันว่า การนำเอาวิธีการทางเศรษฐกิจแบบตะวันตกเข้ามาใช้จะทำให้บรรลุเป้าหมายความมั่งคั่งแบบตะวันตกได้ ดังนั้นยุโรปตะวันออกทุกประเทศจึงพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะเดียวกันคือ เลิก

เศรษฐกิจวางแผนส่วนกลาง และพยายามสร้างระบบเศรษฐกิจแบบเสรีให้เศรษฐกิจพัฒนาเป็นไปเอง แล้วควบคุมด้วยกลไกตลาด เปลี่ยนกรรมสิทธิ์รวมหมู่ไปสู่กรรมสิทธิ์เอกชน ด้วยการเลิกวิสาหกิจแห่งรัฐ พยายามให้เอกชนเข้ามาประกอบกิจการต่างๆ แทน

ทั้งนี้ กลุ่มผู้นำของประเทศเหล่านี้คาดการณ์ว่าระบบเศรษฐกิจแบบตลาดจะเป็นวิถีทางพัฒนาเศรษฐกิจให้รุ่งเรือง ยกกระดานการครองชีพของประชาชน และช่วยสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ในขั้นดำเนินการจึงพยายามที่จะให้รัฐวางมือจากการเป็นเจ้าของกิจการทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และพยายามสร้างเงื่อนไขให้เกิดการขยายตัวของภาคการเงินและภาคบริการ ด้วยการเปิดตลาดหุ้น การขยายธนาคารเอกชน การเปิดบริษัทประกันภัย และการขยายกิจการค้าปลีก ค้าส่ง นอกจากนี้คือการเลิกการผูกขาดทางธุรกิจโดยรัฐ เพื่อก่อให้เกิดการแข่งขัน เลิกการกำหนดราคาและควบคุมค่าจ้าง เพื่อให้ราคาและค่าจ้างเคลื่อนไหวได้อย่างเสรี เลิกนโยบายเงินอุดหนุนทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อสร้างประสิทธิภาพการแข่งขัน

เมื่อแรกที่เกิดการปฏิรูปเศรษฐกิจ และเลิกระบอบสังคมนิยม ประเทศเหล่านี้ก็กลับประสบปัญหาอย่างหนัก เพราะนอกจากระบบเศรษฐกิจใหม่ตามระบบตลาดเสรีจะไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจยุโรปตะวันออกรุ่งเรืองตามคาดหมาย กลับทำให้เกิดปัญหาอย่างหนัก เช่น การโอนวิสาหกิจของรัฐให้กับเอกชนก็ประสบปัญหา เพราะไม่มีเอกชนรายใดในประเทศเหล่านี้ ที่จะมียุทธศาสตร์ที่จะซื้อกิจการของรัฐได้ โดยมากรัฐบาลก็ยังต้องรักษาวิสาหกิจเหล่านั้นไว้ การปล่อยราคาสินค้าให้เคลื่อนไหว ขึ้นลงเสรี ผลที่ตามมาคืออัตราเงินเฟ้อที่ขึ้นสูงอย่างมาก เพราะระดับราคาสินค้ามีแนวโน้มจะขึ้นในทิศทางเดียว เช่น ใน ค.ศ.๑๙๙๐ โปแลนด์ มีอัตราเงินเฟ้อถึง ๖๐๐% ใน ค.ศ.๑๙๙๑ บุลกาเรีย มีอัตราเงินเฟ้อ ๓๓๔% ใน ค.ศ.๑๙๙๓ โรมาเนียมีอัตราเงินเฟ้อ ๓๕๐% ประเทศเหล่านี้จึงต้องใช้วิธีการปรับโครงสร้างทางการเงิน เพื่อผ่อนคลายปัญหา

ประการต่อมา คือ เรื่องการค้าระหว่างประเทศของยุโรปตะวันออก ก็เป็นปัญหาอย่างมาก เพราะก่อนหน้านี้กลุ่มยุโรปตะวันออกและโซเวียต ค้าขายระหว่างกันด้วยเงื่อนไขการอนุเคราะห์พิเศษ แต่เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลาย การค้าที่ดำเนินต่อกันชะงักงัน เพราะต่างก็ต้องการเงินตราสกุลแข็งของตะวันตกมาเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน มากกว่าเงินตราของประเทศยุโรปตะวันออก และสินค้าที่ต้องการก็เป็นสินค้าจากตะวันตกมากกว่าสินค้าของประเทศยุโรปตะวันออกเอง จึงทำให้การค้าระหว่างประเทศเสียหายอย่างหนัก ในที่สุดองค์การร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค คือโคมิคอน ก็ต้องยุบตัวเองลงอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๑ การล่มสลายของความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าว กลับส่งผลทำให้กิจการผลิตจำนวนมาก ในยุโรปตะวันออกต้องปิดกิจการ เพราะผลิตสินค้าแล้วขายไม่ได้ คนงานจำนวนมากจึงต้องถูกปลด ทำให้อัตราการว่างงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่รัฐคัดรายจ่ายด้านสวัสดิการของประชาชน ก็กระทบกระเทือนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก ดังนั้น ในระยะเพียง

ภาพล้อการฟื้นคืนของศาสนาบนความล้มสลายของคอมมิวนิสต์

๕ ปีแรก ประชาชนจึงเสื่อมความนิยมอย่างรวดเร็ว ต่อผู้นำสายปฏิรูปที่ยังยืนยันการปฏิรูปสู่ระบบตลาด และทำให้พรรคสังคมนิยมได้รับการรื้อฟื้นความนิยมขึ้นมาใหม่ในหลายประเทศ

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจาก ค.ศ.๑๙๙๕ เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เริ่มกระเตื้องขึ้น เพราะวิสาหกิจเอกชนเริ่มพัฒนา ระดับราคาสินค้าก็เริ่มมีเสถียรภาพ นอกจากนี้เงื่อนไขที่ประเทศยุโรปตะวันออกมีแรงงานราคาถูก และมีความรู้หนังสือในอัตราสูง จึงเป็นเงื่อนไขชักจูงให้วิสาหกิจจากตะวันตกเข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น ทำให้การผลิตได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ และการขยายตัวของกิจการด้านการท่องเที่ยวก็มีส่วนช่วยในการนำเงินตราสกุลแข็งเข้ามาพัฒนาประเทศยุโรปตะวันออก

๓. การเติบโตและขยายตัวของลัทธิชาตินิยม

สิ่งที่พัฒนาอย่างมากหลังการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ก็คือ การฟื้นฟูลัทธิชาตินิยมอย่างเข้มข้น ก่อให้เกิดความขัดแย้งทาง

เชื้อชาติอย่างรุนแรง ดังจะเห็นได้จากการล่มสลายของเชโกสโลวาเกีย และยูโกสลาเวีย นอกจากนี้ การพัฒนาของปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ เช่นในวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ.๑๙๙๐ เกิดการจลาจลระหว่างประชาชนเชื้อสายฮังการีและโรมาเนีย ที่เมืองทาร์กู มูเรช (Târgu Mureș) ในทรานซิลวาเนีย ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต ๓ คน เป็นต้น ปัญหาเรื่องการฟื้นตัวของความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาตินี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างเอกภาพระหว่างชนชาติ ในระหว่างที่ประเทศ เช่น เชโกสโลวาเกีย ซึ่งอยู่ใต้ระบอบคอมมิวนิสต์มาเป็นเวลานานกว่า ๔๐ ปี ก็ไม่อาจทำให้ชนชาติเช็ก และสโลวัก รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เลย

๔. การขยายความร่วมมือกับยุโรปตะวันตก

หลังการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ ยุโรปตะวันออกแทบทุกประเทศไม่ต้องการจะเป็นประเทศยุโรปตะวันออก แต่มีความต้องการเข้าร่วมกับฝ่ายตะวันตก ผู้นำประเทศยุโรปตะวันออกรุ่นใหม่ เห็นว่าการปรับเปลี่ยนระบอบการปกครองสู่ประชาธิปไตย และการสลายความเป็นพันธมิตรกับโซเวียต เป็นเงื่อนไขที่ดีในการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจกับฝ่ายตะวันตกได้ และยังเห็นด้วยว่า การกระชับไมตรีกับฝ่ายตะวันตกจะเป็นหลักประกันป้องกันการแผ่อำนาจครั้งใหม่ของรัสเซียหากจะมีขึ้น ดังนั้น หลายประเทศจึงพยายามขอเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปและองค์การนาโต โดยเฉพาะประธานาธิบดีวาสลาฟ ฮาวเอลแห่งเช็ก ได้เป็นผู้นำสำคัญในการผลักดันให้ขยายความร่วมมือระหว่างยุโรปตะวันตกและตะวันออกให้มากขึ้น

ฝ่ายสหภาพยุโรปและองค์การนาโต ได้พยายามตอบสนองต่อประเทศต่างๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะเยอรมนีมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศยุโรปตะวันออก โดยสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การอนุมัติเงินกู้ การเปิดตลาดการค้า และการขายสินค้าเทคโนโลยีและโทรคมนาคมแก่หลายประเทศ ทั้งนี้เพราะรัฐบาล

เยอรมนี เห็นว่า ยุโรปตะวันออกที่เป็นมิตร มีเสถียรภาพทางการเมือง และมีความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาของเยอรมนีและ สหภาพยุโรปโดยรวม เยอรมนียังผลักดันให้สหรัฐอเมริกา และประเทศ ตะวันตกยอมรับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปของยุโรปตะวันออก และขอให้ ทวีความช่วยเหลือต่อประเทศเหล่านี้

ในกรณีขององค์การนาโต การเป็นสมาชิกขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศยุโรปตะวันออกกับสหรัฐอเมริกา โปแลนด์มีความ พยายามมากที่สุด ที่จะขอเข้าร่วมกับองค์การนาโต เพราะเห็นว่าฐานะ การเป็นสมาชิกนาโตจะเป็นหลักประกัน ไม่ให้โปแลนด์ต้องกลับไปอยู่ ภายใต้อิทธิพลของรัสเซียอีก ด้วยเหตุนี้ ใน ค.ศ.๑๙๕๗ องค์การนาโต ได้เชิญโปแลนด์ เช็ก และ ฮังการีเข้าเป็นสมาชิก และทั้ง ๓ ประเทศได้ เข้าเป็นสมาชิกสมบูรณ์ใน ค.ศ.๑๙๕๙

ส่วนองค์การสหภาพยุโรป ในระยะแรกยังมีความลังเลที่จะ ขยายสมาชิกสู่ยุโรปตะวันออก เพราะยังมีความวิตกว่า สินค้าเกษตร ราคาถูกจากยุโรปตะวันออกจะเข้ามาท่วมตลาด นอกจากนี้ยังวิตกในเรื่อง แรงงานอพยพจากยุโรปตะวันออกจะทะลักมาหางานทำในยุโรปตะวันตก ซึ่งการจัดการปัญหาจะเป็นไปได้ยาก แต่ในที่สุด เยอรมนีได้ผลักดัน ให้มีการพิจารณาเป็นรายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีการพัฒนา ประชาธิปไตยอย่างมั่นคง และระบบตลาดเสรีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.๑๙๕๗ โปแลนด์ ฮังการี เช็ก สโลเวเนีย และ เอสโตเนีย ได้รับเชิญให้ร่วมเจรจาในการขยายสมาชิกสหภาพยุโรป และ ต่อมา โปแลนด์ ฮังการี เช็ก สโลวาเกีย สโลเวเนีย เอสโตเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย ได้เข้าเป็นสมาชิกสมบูรณ์ของสหภาพยุโรปในโครงการที่จะ ขยายสมาชิกภาพเป็น ๒๕ ประเทศ เมื่อ ค.ศ.๒๐๐๔ ส่วนบุลกาเรียและ โรมาเนีย ได้เข้าเป็นสมาชิกใน ค.ศ.๒๐๐๗ นี้แล้ว และทำให้สหภาพยุโรป มีสมาชิกขยายเป็น ๒๗ ประเทศ

๕.๒ ยุโรปตะวันออกหลังคอมมิวนิสต์

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของประเทศยุโรปตะวันออก หลังการล่มสลายของคอมมิวนิสต์ อาจจะพิจารณาได้ดังนี้

๑. โปแลนด์

เมื่อเล็ก วาเวนซาเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๐ เขาได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำในการต่อสู้เพื่อต่อต้าน พรรคคอมมิวนิสต์ แต่เขาเริ่มถูกตั้งคำถามถึงความสามารถในฐานะผู้นำ ด้วยตัวเองที่จะนำพาประเทศในระบอบใหม่จากพื้นฐานที่เป็นเพียงนายช่างประจำท่าเรือเมืองกด์งส์ก ที่อาจจะไม่มีการการศึกษาหรือประสบการณ์เพียงพอในฐานะประธานาธิบดี อย่างไรก็ตาม วาเวนซาก็ได้มีการจัดการเลือกตั้งรัฐสภา (Sejm) ครั้งใหม่ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๑ แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียง ๔๐% ของผู้มีสิทธิออกเสียง ส่วนที่เหลือไม่มาใช้สิทธิ ส่วนหนึ่งเพราะไม่สนใจการเมือง แต่สำหรับ ปัญญาชนจำนวนมากนั้นไม่มาใช้สิทธิเพราะไม่พอใจแนวโน้ม การเมืองที่ดำเนินอยู่ ผลคะแนน กระจายไปตามพรรคการเมือง ต่างๆ ถึง ๑๘ พรรค โดยไม่มี พรรคใดเสียงข้างมาก เพราะจาก จำนวนที่นั่งในสภา ๔๖๐ ที่นั่ง พรรคสหพันธ์ประชาธิปไตย (Unia Demokratyczna) ซึ่ง พัฒนามาจากขบวนการโซลิดาริตี ได้คะแนนเสียงมากที่สุด คือ ๑๒.๓๒% หรือเป็น ๖๒ ที่นั่ง ในสภาเท่านั้น ส่วนแนวร่วม

เสาติดโปสเตอร์หนเสียงเลือกตั้งโปแลนด์

ประชาธิปไตยฝ่ายซ้าย (Sojusz Lewicy Demokratycznej-*SLD*) ซึ่งพัฒนาจากพรรคคอมมิวนิสต์ได้คะแนนราว ๑๑.๕๕% หรือได้ ๖๐ ที่นั่ง นี่นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลประธานาธิบดีวาเวนซาจึงจัดตั้งรัฐบาลครั้งแรกโดยไม่ยอมให้แนวร่วมประชาธิปไตย ฝ่ายซ้ายเข้าร่วม ให้นาย ออลเซฟสกี (Jan Olszewski, ๑๕๓๐-) นักกฎหมายของสหภาพโซเวียตได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ รัฐบาลออลเซฟสกีมีเสียงสนับสนุนไม่ถึงครึ่งของสภาผู้แทน การดำเนินนโยบายจึงค่อนข้างจะยากลำบาก ดำรงตำแหน่งได้เพียง ๕ เดือน ก็ถูกลดมติออกถอนจากสภาในวันที่ ๔ มิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๒ ต่อมา พรรคสหพันธ์ประชาธิปไตยก็ผลักดันให้ฮันนา ซูฮอทสกา (Hanna Suchocka, ๑๕๔๖-) ขึ้นรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสตรีของประเทศ โดยมีพรรคการเมือง ๗ พรรคสนับสนุน ซูฮอทสกาทบริหารประเทศ โดยเร่งให้มีการแปรรูประบบเศรษฐกิจเป็นระบบตลาดมากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาเศรษฐกิจกลับยิ่งทวีความรุนแรง อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นสูง และการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย แต่ซูฮอทสกายังคงยึดมั่นในนโยบายเร่งรัดจูงระบบตลาด เพราะเชื่อมั่นว่าเมื่อกลไกตลาดทำงานอย่างสมบูรณ์ ก่อให้เกิดการค้าและการลงทุนมากขึ้น การจ้างงานจะสูงขึ้นและปัญหาจะผ่อนคลาย แต่นโยบายเช่นนั้นสร้างความไม่พอใจอย่างมากแก่ประชาชน ดังนั้น รัฐบาลของซูฮอทสกาจึงบริหารประเทศมาจนถึงการเลือกตั้งในวันที่ ๑๕ กันยายน ค.ศ.๑๙๙๓ พรรคแนวร่วมประชาธิปไตยฝ่ายซ้าย ที่นำโดยอเล็กซานเดอร์ ควาซเนียฟสกี (Aleksandre Kwaśniewski, ๑๕๕๔-) อดีตคอมมิวนิสต์กลับมาชนะเลือกตั้ง

(Handwritten signature of Hanna Suchocka)

ฮันนา ซูฮอทสกา

ด้วยคะแนนเสียง ๒๐.๔๑% และได้ ๑๗๑ ที่นั่ง พรรคชวาโนโปแลนด์ ได้อันดับที่สองด้วยคะแนน ๑๕.๔๐% หรือ ๑๓๒ ที่นั่ง พรรคสหภาพ ประชาธิปไตยเป็นอันดับสามเพียง ๑๐.๕๕% หรือ ๙๔ ที่นั่ง

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๓ วัลเดมาร์ พาฟลัก (Waldemar Pawlak, ๑๙๕๕-) หัวหน้าพรรคชวาโน (Polskie Stronnictwo Ludowe-PSL) ซึ่งเป็นพันธมิตรกับพรรคแนวร่วมประชาธิปไตยฝ่ายซ้าย ได้รับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาลผสมชุดใหม่คือการลดจังหวะก้าว การปฏิรูปเศรษฐกิจให้ช้าลง และใช้นโยบายแทรกแซงโดยรัฐ เพื่อผ่อนคลายความทุกข์ยากของประชาชน พาฟลักบริหารประเทศมาจนถึง ปลายปี ค.ศ.๑๙๙๕ ก็ต้องลาออกเพราะแพ้คดีในสภาในเรื่องกฎหมาย งบประมาณ แต่ในเดือนกันยายน ค.ศ.๑๙๙๕ ได้มีการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีครั้งใหม่ ประธานาธิบดีวาเวนซาได้ลงสมัครเป็นครั้งที่สอง โดยมีคู่แข่งสำคัญคือ อเล็กซานเดอร์ กวาซเนียฟสกี ผลปรากฏว่า กวาซเนียฟสกี ชนะเลือกตั้งเพียงเล็กน้อยคือ ๕๑.๗% ต่อ ๔๘.๓% แต่ก็ถือเป็นการสิ้นสุดของวาเวนซา ความพ่ายแพ้ของวาเวนซาส่วนหนึ่ง มาจากความไม่พอใจของประชาชนต่อนโยบายเร่งแปรเปลี่ยนประเทศ ไปสู่ระบบทุนนิยมเสรี ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนจำนวนมาก และยังมาจากการที่วาเวนซาเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองหลังจากรับ ตำแหน่ง มาใช้ชีวิตอย่างหรูหราราวเศรษฐี และการที่วาเวนซาสนับสนุน คริสตจักรอย่างมาก โดยเฉพาะการต่อต้านการทำแท้ง ซึ่งทำให้กลุ่มสตรี นิยม ไม่สนับสนุนเขา นอกจากนี้ ยังมาจากภาพลักษณ์ของกวาซเนียฟสกี ซึ่งเป็นคนหนุ่มอายุ ๔๑ ปี ดูทันสมัย เป็นนักพูดที่ประทับใจ และเขา พยายามลบภาพความเป็นคอมมิวนิสต์ โดยอธิบายว่าเขาเป็น ‘นักสังคม ประชาธิปไตย’

หลังจากกวาซเนียฟสกีรับตำแหน่งประธานาธิบดี โปแลนด์พัฒนา ไปในทางที่สงบราบรื่นมากขึ้น เศรษฐกิจที่ตกต่ำต่อเนื่องมาตั้งแต่การ ล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์เริ่มฟื้นตัว แต่กระนั้น กระแสการเมือง

อเล็กซานเดอร์ ควาซเนียฟสกี

ที่หวาดระแวงการคืนสู่อำนาจของคอมมิวนิสต์ยังคงอยู่ จนมาถึงการเลือกตั้งรัฐสภาในวันที่ ๒๑ กันยายน ค.ศ.๑๙๙๗ มีพรรคการเมือง สมัครรับเลือกตั้งมากกว่า ๖๐ พรรค ผลปรากฏว่าประชาชนหันไปให้คะแนนเสียงเลือกพรรคโซลิดาริตี้อีเล็กชั่น (Akcja Wyborcza Solodarność) ด้วยจำนวนเสียง ๒๐๑ ที่นั่ง พรรคแนวร่วมประชาธิปไตยฝ่ายซ้ายมาเป็นอันดับที่สอง ด้วยเสียง ๑๖๔ ที่นั่ง พรรคสห

เสรีภาพ (Unia Wolności) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายกลางได้ ๖๐ ที่นั่ง ดังนั้นพรรคโซลิดาริตี้อีเล็กชั่นและพรรคสหเสรีภาพ จึงร่วมกันตั้งรัฐบาลผสม ผลักดันให้เยร์ซี บูเชก (Jerzy Buzek, ๑๙๔๐-) สมาชิกโซลิดาริตีรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นับเป็นการยุติการบริหารของรัฐบาลแนวร่วมฝ่ายซ้าย

แต่กระนั้นรัฐบาลของบูเชกกลับเสื่อมความนิยมอย่างรวดเร็ว ในขณะที่แนวร่วมประชาธิปไตยฝ่ายซ้ายกลับมีคะแนนนิยมเพิ่มขึ้น ความเสื่อมของรัฐบาลบูเชกส่วนหนึ่งมาจากการเป็นรัฐบาลผสม แต่ละพรรคก็มีนโยบายที่แตกต่างกัน และมีความขัดแย้งกัน แต่บูเชกก็ยังสามารถประคองรัฐบาลมาจนถึง ค.ศ.๒๐๐๑ ในระหว่างนี้ ประธานาธิบดีอเล็กซานเดอร์ ควาซเนียฟสกีชนะเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอีกสมัยหนึ่งในการเลือกตั้ง ค.ศ.๒๐๐๐ และกลุ่มแนวร่วมฝ่ายซ้ายกลับมาเป็นรัฐบาลโดยมีเลเชก มิลเลอร์ (Leszek Miller, ๑๙๔๖-) เป็นนายกรัฐมนตรี

โปแลนด์ได้รับเชิญให้เข้าเป็นสมาชิกองค์การนาโตใน ค.ศ.๑๙๙๗ นอกจากนี้ยังพยายามที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป แต่ปัญหา

ก็คือประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเห็นว่า โปแลนด์มีจังหวะก้าวที่เข้าเกินไปในการใช้ระบบเศรษฐกิจเสรี และการโอนกรรมสิทธิ์สู่ภาคเอกชน นอกจากนี้ ยังมีการทุจริตคอร์รัปชันมาก แต่ในที่สุด สหภาพยุโรปก็ตกลงให้โปแลนด์เข้าเป็นสมาชิก ใน ค.ศ.๒๐๐๔

๒. ฮังการี

หลังจากที่พรรคศูนย์ประชาธิปไตยชนะเลือกตั้งในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๙๐ ก็ได้มีการร่วมมือกับพรรคประชาธิปไตยเสรี (Szabad Demokraták Szövetsége) เพื่อจะผลักดันให้อาร์ปาด เกินส์ (Árpád Göncz, ๑๙๒๒-) จากพรรคประชาธิปไตยเสรีเป็นประธานาธิบดี โยเซฟ อันทอล ถึงแก่กรรมในเดือนธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๓ เปเตอร์ บอโรส (Péter Boross, ๑๙๒๘-) รับผิดชอบนายกรัฐมนตรีแทน รัฐบาลผสมพรรคศูนย์ประชาธิปไตย ประสบความสำเร็จในการวางรากฐานประชาธิปไตย แต่การที่ระดับการครองชีพของประชาชนตกต่ำลงมาก เนื่องจากการแปรรูปเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบตลาดเสรี ทำให้คะแนนนิยมของพรรคศูนย์ประชาธิปไตยตกต่ำ ในขณะที่นั้นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ของฮังการีที่ตั้งสหพันธ์เยาวชนประชาธิปไตยได้ขยายเป็นพรรคการเมืองชื่อว่า สหภาพสายกลาง ฟิเดส (Fidesz-Polgári Szövetség) โดยกำหนดให้สมาชิกพรรคมีอายุไม่เกิน ๓๕ ปี ต่อมาใน ค.ศ.๑๙๙๓ พรรคก็ขยายสมาชิกในกลุ่มอายุที่สูงขึ้นด้วย พรรคนี้เริ่มแสดงบทบาทเช่น การคัดค้านการชดเชยให้กับผู้ที่ต้องเสียชีวิตในสมัยพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่ง อิทธิพลของฝ่ายขวาจัดก็ฟื้นคืนกลับมา นั่นคือการขยายอิทธิพลของอิสวาน ชูร์กา (Isván Csurka, ๑๙๓๔-) ผู้สืบทอดแนวคิดของกลุ่มศรกางเขน ชูร์กาเดิมเป็นสมาชิกของกลุ่มศูนย์ประชาธิปไตยเขาได้เสนอแนวคิดเรื่อง 'มัจยาอัท' (Majya Ut – เส้นทางแห่งแมกยาร์) ใน ค.ศ.๑๙๙๒ โดยเสนอว่า ชาติแมกยาร์มีความเฉพาะและพิเศษของตนเอง ชาวฮังการีจะต้องรักษาคุณค่านี้ไว้ เขาโจมตีชาวยิว และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ว่าเป็นศัตรูแห่งชาติของ

ฮังการี ต่อมาเขาดึงพรรคขวาจัดชื่อ พรรคยูติธรรมและชีวิต (*Igazság és Élet Pártja*) ลงแข่งขันทางการเมือง แต่ได้คะแนนนิยมไม่มากนัก

เมื่อถึงการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๙๔ ผลกลับกลายเป็นพรรคสังคมนิยม(อดีตพรรคคอมมิวนิสต์)ที่สามารถสร้างคะแนนนิยมกลับมาได้ใหม่ โดยการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพรรคให้มีลักษณะ 'โอบน้อมมนุษย์' มากขึ้น พรรคสังคมนิยมได้คะแนนเสียง ๕๔% ในรัฐสภา ชัยชนะของพรรคสังคมนิยม มาจากการรณรงค์ให้เห็นถึงความล้มเหลวในเศรษฐกิจระบบตลาดที่จะสร้างชีวิตที่ดีกว่าให้แก่ประชาชน ยูลา ฮอร์น (Gyula Horn, ๑๙๓๒-) จึงได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและส่งเสริมภาคเอกชนยังคงดำเนินต่อไป แต่ในจังหวะก้าวที่ชะลอตัวลง และฮอร์นได้ใช้นโยบายบริหารงบประมาณแบบเข้มงวดมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพยายามที่จะเข้าร่วมการบูรณาการกับยุโรปตะวันตก และสมัครเข้าเป็นสมาชิกนาโต

แม้ว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัวขึ้นบ้างแต่ปัญหาการเพิ่มของอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และการที่รัฐบาลพยายามรื้อฟื้นโครงการ

ยูลา ฮอร์น

สร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำดานูบ ทำให้คะแนนนิยมรัฐบาลสังคมนิยมตกต่ำเช่นกัน ดังนั้น ในการเลือกตั้งเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๙๘ ฝ่ายประชาธิปไตยกลับมานะเลือกตั้งแทน โดยพรรคแนวร่วมขวาประชาธิปไตยได้เสียงมากที่สุด วิكتور ออร์บาน (Viktor Orbán, ๑๙๖๓-) ซึ่งอายุเพียง ๓๔ ปี ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่จัดตั้งรัฐบาลผสมฝ่ายขวาขึ้นบริหารประเทศ ร่วมด้วยพรรคศูนย์ประชาธิปไตย และพรรคผู้ผลิตน้อย

ที่คิดเข้มกล้าหาญของวิกเตอร์ ออร์บาน

(*Független Kisgazda Párt*)

ออร์บานพยายามสร้างเสถียรภาพ โดยการควบคุมสภาผู้แทน ควบคุม สื่อสารมวลชนและกำจัสดิสทริชของ ฝ่ายค้าน นโยบายนี้ทำให้พรรค ของเขาแตกกับพรรคศูนย์ ประชาธิปไตย ซึ่งเห็นว่าแนวโน้ม การบริหารของออร์บานเผด็จการ เกินไป ออร์บานต้องการความ สันนิษฐานจากพรรคยุติธรรม

และชีวิต ซึ่งยิ่งทำให้คะแนนนิยมของเขาตกต่ำลงอีก ในระหว่างนี้ ประธานาธิบดีอาร์ปาด เกินส์ หมดวาระ มีการเลือกตั้งใหม่ในเดือน มิถุนายน ค.ศ.๒๐๐๐ ผู้ชนะคือ แฟร์เรนซ์ มาเดล (Ferenc Madl, ๑๕๓๑-) ซึ่งเสนอโดยพรรคแนวร่วมยูวประชาธิปไตย แม้กระนั้น คะแนนนิยมของออร์บานก็ไม่ดีขึ้น ในที่สุดในการเลือกตั้งวันที่ ๗ เมษายน ค.ศ.๒๐๐๒ พรรคเยาวชนก็ประสบความสำเร็จ แพ้ พรรคสังคมนิยมได้ กลับมาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศอีกครั้ง เปเตร์ เมดกีสซี (Péter Medgyessy, ๑๕๔๒-) จากกลุ่มอิสระได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี

๓. บุลกาเรีย

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๕๕๐ บุลกาเรียได้มีการจัดการเลือกตั้ง แบบพหุพรรคเป็นครั้งแรก พรรคคอมมิวนิสต์บุลกาเรียก็เปลี่ยนชื่อเป็น พรรคสังคมนิยม (*Sotsialisticheska partiya-BSP*) และส่งสมาชิกลง สัมผัสแข่งขัน ผลปรากฏว่าพรรคสังคมนิยมยังชนะการเลือกตั้ง โดยได้ เสียง ๒๑๑ จาก ๔๐๐ ที่นั่ง ซึ่งมากที่สุด พรรคสหภาพพลังประชาธิปไตย ได้อันดับต่อมา ๑๔๔ ที่นั่ง ซึ่งชัยชนะของพรรคสังคมนิยมส่วนหนึ่ง เป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ชนบทอันกว้างขวาง ยังคงเลือกผู้สมัครของ

พรรค อังเคร ลูกานอฟจึงรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป แต่พรรคสังคมนิยมก็ประกาศเปลี่ยนนโยบาย ที่จะเลิกการคุมอำนาจพรรคเดียว และลดการควบคุมทางเศรษฐกิจ โดยจะเปิดให้มีเสรีในทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงมีแนวโน้มคล้ายกับว่า บุลกาเรียจะเดินรอยตามนโยบายเปรสตอยกาแบบกอร์บาชอฟ โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์ ยังคงมีบทบาทนำทั้งในรัฐบาลและรัฐสภา ผ่านกระบวนการที่ทำให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้ ประธานาธิบดีคิมลาเดนอฟถูกบีบให้ลาออกจากตำแหน่ง และสภาแห่งชาติได้เลือกให้เชลยู เซเลฟดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแทน ซึ่งทำให้เชลเฟกลายเป็นประธานาธิบดี คนแรกที่มีชื่อมาจากพรรคคอมมิวนิสต์

รัฐบาลลูกานอฟเผชิญวิกฤตหลายประการ เรื่องหนึ่งก็คือการถูกโจมตีว่า พรรคสังคมนิยมของเขาทุจริตการเลือกตั้ง ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.๑๙๙๐ ประชาชนในเมืองหลวงจัดการเคลื่อนไหวประท้วงรัฐบาลอย่างหนักจนเกิดภาวะชะงักงันทางการเมือง การประท้วงรุนแรงที่สุด เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ประชาชนบุกเข้าเผาที่ทำการพรรคสังคมนิยมในกรุงโซเฟีย นอกจากนี้แล้วก็คือปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นผลจากการล่มสลาย

เชลยู เซเลฟ

ของระบบคอมมิวนิสต์ ทำให้การว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอัตราเงินเฟ้อก็สูงมาก การเกษตรใน ค.ศ.๑๙๙๐ ก็ล้มเหลวสร้างความยากลำบากอย่างมากแก่ประชาชนในชนบท ในที่สุดรัฐบาลก็ไม่อาจจะรักษาสถานการณ์ได้ ลูกานอฟต้องลาออกในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน และในเดือนธันวาคม พรรคสังคมนิยมต้องยอมให้ดิมิทาร์ โปโปฟ (Dimitar Popov, ๑๙๒๗-) ผู้นำกลุ่มอิสระจัดตั้งรัฐบาลผสมเพื่อรักษาการในการร่างรัฐธรรมนูญ และให้มีการ

เลือกตั้งใหม่ เพื่อเป็นการเปลี่ยนประเทศไปสู่ระบอบเสรีประชาธิปไตย โดยสมบูรณ์ และโดยสันติวิธี

ในเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๙๑ โปปอฟได้ประกาศนโยบายปฏิรูปใหญ่ทางเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการรัดเข็มขัด เพื่อแก้ปัญหาเรื่องผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ลดน้อยลง และหนี้สินต่างประเทศเพิ่มทวีมาตรการของรัฐบาลก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างมาก โดยเฉพาะในหมู่กรรมกรที่ต้องยากลำบากมากขึ้น สหภาพแรงงานเหมืองแร่บอไกซ์ด์ และทองแดง ได้นัดชุมนุมใหญ่ในเดือนสิงหาคม เรียกร้องให้เพิ่มค่าจ้าง และปรับปรุงสวัสดิการ และให้รัฐบาลประกันว่าจะไม่ปิดกิจการเหมือง ซึ่งรัฐบาลต้องจำยอม นอกจากนี้ รัฐบาลโปปอฟได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ให้เป็นแบบเสรีประชาธิปไตย

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว สภาแห่งชาติก็ยุบตนเอง และให้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ในวันที่ ๑๓ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๑ ผลปรากฏว่า พรรคสหภาพพลังประชาธิปไตยได้เสียงมากที่สุดแบบเฉียดฉิว โดยได้ ๑๑๐ จาก ๒๔๐ ที่นั่ง พรรคสังคมนิยมได้ ๑๐๖ ที่นั่ง และพรรคขบวนการสิทธิและเสรีของกลุ่มชนชาติเติร์ก ได้คะแนนที่เหลืออีก ๒๔ ที่นั่ง ดังนั้น พรรคสหภาพพลังประชาธิปไตยจึงได้ตั้งรัฐบาลเสียงข้างน้อย โดยมี ฟิลิป ดิมิทรอฟ (Filip Dimitrov, ๑๙๕๔-) รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยอายุเพียง ๓๖ ปี พรรคสังคมนิยมกลายเป็นพรรคฝ่ายค้าน แต่ยังคงมีบทบาทในรัฐสภาที่เข้มแข็งมาก

แม้ว่าการเมืองการปกครองของบุลกาเรียจะมีแนวโน้มเสรีนิยม แต่วิกฤตเศรษฐกิจยังดำเนินต่อไป เนื่องจากการปฏิรูปเศรษฐกิจยังดำเนินไปค่อนข้างช้า อัตราเงินเฟ้อยังสูงมาก และอัตราการว่างงานก็ยังคงเพิ่มขึ้น รัฐบาลประสบความสำเร็จในการเปิดประเทศติดต่อกับตะวันตก ถึงกระนั้น ปัญหาเศรษฐกิจทำให้ความนิยมในรัฐบาลเสื่อมลง ในที่สุด ดิมิทรอฟก็ลาออกในเดือนตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๒ ลิวเบน เบรอฟ (Liuben Berov, ๑๙๒๕-๒๐๐๖) นักเศรษฐศาสตร์ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายก

รัฐมนตรีคนใหม่ และเมื่อเข้ารับตำแหน่ง เขาพยายามที่จะเร่งการปฏิรูป โดยเสนอมาตรการใหม่จำนวนมากที่จะปฏิบัติให้เป็นจริง แต่ปัญหาหลักอยู่ที่เบรอฟอายุ ๖๗ ปี และสุขภาพไม่ดีนัก และความแตกแยกในพรรคร่วมรัฐบาลก็ทำให้เบรอฟ ไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก ภาวะเศรษฐกิจของประเทศก็ไม่กระเตื้องเท่าที่คาดคิด และความขัดแย้งระหว่างชาวบัลแกเรียกับชาวเติร์กก็ยังรุนแรงมากขึ้น

ความไม่พอใจของประชาชนเห็นได้ชัดจากการประท้วงใหญ่ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ค.ศ.๑๘๕๔ ประชาชนหลายแสนคนเข้าร่วม เพื่อเรียกร้องค่าจ้างและเงินเดือนเพิ่ม และต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ ดังนั้น การเลือกตั้งครั้งใหม่เดือนธันวาคม ค.ศ.๑๘๕๔ พรรคสหภาพพลังประชาธิปไตย จึงได้เสียงเพียง ๖๘ ที่นั่ง ขณะที่พรรคสังคมนิยมได้เสียงถึง ๑๒๕ จาก ๒๔๐ ที่นั่ง ดังนั้นพรรคสังคมนิยมจึงได้กลับมาเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ชาน วิเดนอฟ (Zhan Videnov, ๑๘๕๕-) จากพรรคสังคมนิยมได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยวัยเพียง ๓๕ ปี นโยบายของรัฐบาลใหม่นี้ คือ การลดจังหวะก้าวของการปฏิรูป และรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับรัสเซีย ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประธานาธิบดีเซเลฟซึ่งนิยมตะวันตก แต่รัฐบาลสังคมนิยมยังคงควบคุมเสียงอย่างมั่นคง และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในชนบท ซึ่งผู้สมัครของพรรคสังคมนิยมชนะในการเลือกตั้งจำนวนมาก ในเขตท้องถิ่นต่างๆ เมื่อ ค.ศ.๑๘๕๕

อย่างไรก็ตาม ภาวะเศรษฐกิจที่ยังไม่กระเตื้อง และการที่ปัญหาโจรสลัดร้าย และอาชญากรรมที่เพิ่มมากขึ้น จนรัฐบาลไม่อาจควบคุมได้ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลเสื่อมความนิยม โดยเฉพาะคดีฆาตกรรมอังเดร ลูกันอฟ อดีตนายก

ชาน วิเดนอฟ

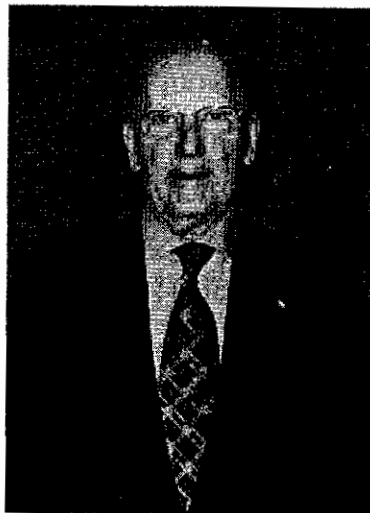
รัฐมนตรีในวันที่ ๒ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๖^๑ ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลเสื่อมความนิยมมากขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาธนาคารวิโตชาล์มใน ค.ศ.๑๙๙๖ และทำให้ธนาคาร บริษัทการเงิน และวิสาหกิจจำนวนมาก ต้องล้มลงตามไปด้วย นำมาสู่วิกฤตการเงินครั้งใหญ่ที่สุดหลังคอมมิวนิสต์ล่มสลาย

เมื่อประธานาธิบดีเซเลฟหมควาระ และมีการเลือกตั้งใหม่ในภาวะเช่นนี้ ผู้สมัครของพรรคสหภาพพลังประชาธิปไตย คือ เปตาร์ สโตยานอฟ (Petár Stoyanov, ๑๙๕๒-) จึงได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น จากนั้น การเลือกตั้งใหม่เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.๑๙๙๗ พรรคแนวสหภาพพลังประชาธิปไตยกลับมาชนะเลือกตั้ง โดยได้คะแนนสนับสนุน ๕๕% ดังนั้น อีวาน คอสตอฟ (Ivan Kostov, ๑๙๕๕-) หัวหน้าพรรคได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี โดยบริหารประเทศพรรคเดียว ไม่ต้องร่วมมือเป็นรัฐบาลผสมกับพรรคใด รัฐบาลคอสตอฟต้องเผชิญกับมติไม่ไว้วางใจจากสภาหลายครั้ง แต่ก็ยังผ่านพ้นมาได้

ในระหว่างนี้ อดีตกษัตริย์ซาร์ซีโมนที่ ๒ ได้กลับมาเยือนบัลแกเรียครั้งแรกใน ค.ศ.๑๙๙๖ หลังจากการยกเลิกระบอบกษัตริย์ไปนาน ๕๐ ปี ความจริงในระหว่างที่ลี้ภัยต่างประเทศ ซีโมนอ้างสิทธิในฐานะ ‘ซาร์แห่งบัลแกเรีย’ เสมอ แต่ต่อมา เมื่อพระองค์ตัดสินใจเข้าสู่วงการเมืองของประเทศใน ค.ศ.๒๐๐๐ ได้เลือกที่จะแสดงบทบาทในนามของสามัญชนด้วยชื่อว่า ซีโมน ซักส์โคเบิร์กกอตสกี (Simeon Sakskoburg gotski – คำภาษาบัลแกเรียของ Saxe-Coburg-Gotha) ขณะนั้นอดีตซาร์มีอายุ ๖๗ ปี และได้ตั้งพรรคการเมืองลงแข่งขันชื่อว่า พรรคขบวนการแห่งชาติเพื่อเสถียรภาพและความก้าวหน้า (*Nacionalno dvizenie za*

^๑ อังเดร ลูกันอฟ เกิดในครอบครัวนักปฏิวัติขณะที่ย้ายในมอสโคว์ และได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ตั้งแต่อายุหนุ่ม และกลายเป็นผู้นำกลุ่มปฏิรูปภายในพรรคจึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อ ค.ศ.๑๙๙๐ หลังจากนั้น ก็ยังเป็นสมาชิกระดับนำของพรรคสังคมนิยม เขาถูกฆาตกรรมนอกพาร์ทเมนต์ของเขาโดยมือปืนที่รัฐบาลยังตามจับไม่ได้ คดีของเขาจึงเป็นคดีลี้ภัยกลับมา

stabinost i vazhod-NDSV) แต่มักจะเรียกกันว่า 'ขบวนการแห่งชาติซีโมนที่สอง' แทน โดยพรรคนี้ชูคำขวัญ คือ 'ปฏิรูปและสมานฉันท์' ปรากฏว่าพรรคได้รับการตอบรับจากประชาชนอย่างดี ในการเลือกตั้งวันที่ ๑๗ มิถุนายน ค.ศ.๒๐๐๑ พรรคขบวนการแห่งชาติซีโมนที่สองได้คะแนนถึง ๑๒๐ ที่นั่งจาก ๒๔๐ ที่นั่ง ขณะที่พรรคสหภาพพลังประชาธิปไตยได้ ๕๐ ที่นั่ง พรรคสังคมนิยมได้ ๔๘ ที่นั่ง ดังนั้น อดีตซาร์ซีโมนจึงได้อาศัย

ซีโมน ชักสโกเบร์กกอตสกี

เสียงสนับสนุนจากพรรคขบวนการสิทธิและเสรี (Dvizhenie za Prava I Svobodi) ของชาวเติร์กอีก ๒๑ ที่นั่ง ทำให้สามารถที่จะตั้งรัฐบาลผสมขึ้นได้ โดยซีโมนรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ รัฐบาลซีโมนบริหารเศรษฐกิจตามแนวทางตะวันตก ส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวเร็วเท่าที่ควร แต่ที่ประสบความสำเร็จคือ การนำบุคลากรเข้าร่วมองค์การนาโตใน ค.ศ.๒๐๐๔ และเข้าร่วมสหภาพยุโรป ค.ศ.๒๐๐๗

๔. โรมาเนีย

หลังการปฏิวัติโค่นเซาเสกู อำนาจทางการเมืองยังคงอยู่กับแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติที่นำโดยประธานาธิบดียอน อีเลียสคู และได้ตั้งให้ปีเตอร์ โรมัน (Petre Roman, ๑๙๔๖-) ผู้นำมวลชนในการปฏิวัติเป็นนายกรัฐมนตรี แต่แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติยังปกครองประเทศในลักษณะคณาธิปไตย ในระยะแรกคณะกรรมการของแนวร่วมมี ๓๕ คน ต่อมาขยายเป็น ๑๔๕ คน แต่คนที่มีบทบาทในศูนย์การนำมาอยู่ราว ๑๑ คน รัฐบาลได้แถลงว่าจะนำประเทศโรมาเนีย ไปในเส้น

ทางประชาธิปไตยที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในโลกตะวันตก แต่กระนั้นก็มีการอนุญาตรื้อฟื้นองค์การทางศาสนา และให้รื้อฟื้นพรรคการเมืองต่างๆ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเริ่มเกิดขึ้น อันได้แก่พรรคชาตินิยมเอกภาพ พรรคเกษตรกร พรรคเสรีนิยม เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติ แนวร่วมปลดปล่อยก็ยังคงควบคุมข่าวสารอย่างเข้มงวด ไม่ให้มีการเสนอแนวความเห็นอื่นๆ ที่แตกต่างหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ยังลิดรอนสิทธิของพรรคฝ่ายค้าน และยังคงรักษาหน่วยตำรวจลับ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐบาล

การเลือกตั้งเสรีมีขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๙๐ ซึ่งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ ชะงักการเลือกตั้งรัฐสภาและประธานาธิบดี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเพราะแนวร่วมแห่งชาติยังคงควบคุมสื่อทั้งหลายไว้ในมือ ไม่ให้พรรคฝ่ายอื่นได้ใช้ ก่อนการเลือกตั้งเกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนเชื้อสายฮังการีและโรมาเนีย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาชนกลุ่มน้อยเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ก็คือ ความรังเกียจของประชาชนที่มีต่อชาวยิบซี จึงเกิดกระแสต้านยิบซีทั่วไป จากนั้นก็คือการที่กลุ่มฝ่ายค้านและนักศึกษาที่ไม่นิยมอิลีเยสคู และแนวร่วมแห่งชาติ เพราะเห็นว่าบุคคลเหล่านี้ เคยเป็นอดีตคอมมิวนิสต์ และเป็นผู้ร่วมมือที่ดีของเขาเชสคู จึงได้มีการชุมนุมกันที่มหาวิทยาลัยบูคาเรสต์ เรียกร้อง 'การปฏิวัติครั้งที่ ๒' ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๐ ในวันที่

โปสเตอร์หาเสียงของประธานาธิบดี ยอน อิลีเยสคู

๑๓ มิถุนายนอิลีเยสคูออกโทรทัศน์ขอความช่วยเหลือจาก ‘ประชาชนที่มีจิตสำนึกและรับผิดชอบ’ ปรากฏว่า คนงานเหมืองจากหุบเขาจิว (Jew) กว่าหมื่นคนนั่งรถไฟเข้ามาในเมือง และเข้าทำลายที่ชุมนุมของกลุ่มฝ่ายค้านและนักศึกษา หลังจากนั้น ก็ได้มีการจับกุมผู้นำสำคัญของฝ่ายค้าน จึงทำให้แนวร่วมแห่งชาติควบคุมอำนาจได้อย่างมั่นคง ในเดือนมิถุนายนนี้ ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ค.ศ.๑๙๕๐ พรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ โดยใช้ชื่อว่า พรรคแรงงานสังคมนิยมโรมาเนีย (*Partidul Socialist al Muncii*) นำโดยอิลีเยสคู (Ilie Verdet, ๑๙๒๕-๒๐๐๑) ซึ่งเป็นอดีตคนสนิทของเขาเชสคู นอกจากนี้คือการเกิดของพรรคฝ่ายขวา เช่น พรรคโรมาเนียยิ่งใหญ่ (*Partidul România Mare*) มีนโยบายไปทางขวาจัดเด็ดฉันท้ทางเชื้อชาติอย่างมากต่อต้านประชาชนเชื้อสายฮังการี ยิว และซิปซี ที่อยู่ในโรมาเนีย อีกพรรคหนึ่งคือ พรรคชาตินิยมเอกภาพ (*Partidul Unității Naționale*) ซึ่งต่อต้านชาวฮังการีเช่นกัน

ภาพโฆษณาที่ถนนสายหนึ่งในกรุงบูคาเรสต์ หลังจากการล่มสลายของคอมมิวนิสต์

ในด้านเศรษฐกิจ แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติก็ดำเนินการล้มเลิกเศรษฐกิจวางแผนส่วนกลาง นำเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้ เปิดประเทศรับการลงทุนของต่างชาติ และโอนธุรกิจภาครัฐให้เอกชน และโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ชาวนา นโยบายสถาปนาเศรษฐกิจเสรีดังกล่าวประสบความสำเร็จบ้างในภาคเกษตร เพราะทำให้ผลผลิตการเกษตรสูงขึ้น แต่ในภาคอุตสาหกรรมและบริการกลับประสบปัญหาหนัก เพราะผู้บริหารระดับต่างๆ ไม่เต็มใจที่จะโอนอำนาจการบริหารให้เอกชน นอกจากนี้ การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจกลับกลายเป็นการเร่งปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เพราะวิสาหกิจจำนวนมากต้องปิดตัวลง เนื่องจากสินค้าที่ผลิตมาขายไม่ได้ ประชาชนหันไปซื้อสินค้าตะวันตกแทน การผลิตของโรมาเนียจึงตกต่ำอัตราการว่างงานสูงมาก ราคาสินค้าก็สูงขึ้นอย่างมาก สิ่งที่เป็นผลตามมาจากความขาดแคลนดังกล่าว ก็คือ ปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาโจรผู้ร้าย โสเภณี การทุจริตคอร์รัปชันกลับเฟื่องฟูอย่างมากในระบบราชการ ปัญหาเหล่านี้ ทำให้ความไม่น่านิยมของยอน อีเลียสคูเพิ่มมากขึ้น

เดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๘๒ เกิดความแตกแยกในแนวร่วมปลดปล่อย กลุ่มของปีเตอร์ โรมันได้แยกตัวไปตั้งพรรคประชาธิปไตย (*Partidul Democrat*) ต่อมากลุ่มแนวร่วมภายใต้การนำของอีเลียสคูได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยโรมาเนีย เมื่อเปิดให้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๑๙๘๖ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (*Convenția Democrată*) ซึ่งเป็นฝ่ายค้าน ได้คะแนนเสียงจากประชาชน ๓๐% ทั้ง ๒ สภา ส่วนพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยของอีเลียสคู ได้เสียง ๒๑% ในสภาล่าง และ ๒๓% ของวุฒิสภา ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี เอมีล คอนสตันตินเนสคู (Emil Constantinescu, ๑๙๓๘-) จากพรรคฝ่ายค้านชนะอีเลียสคูด้วยคะแนน ๕๔ ต่อ ๔๖% ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดยุคของอีเลียสคู

เอมิล คอนสตันตินเนสคู

คอนสตันตินเนสคูตั้งให้วิกตอร์ เซโอเบีย (Viktor Cebea, ๑๙๕๔-) ผู้ว่าราชการเมืองบูคาเรสต์ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลใหม่เป็นรัฐบาลผสม ที่พรรคสหภาพประชาธิปไตยของกลุ่มเชื้อสายฮังการีเข้าร่วมรัฐบาลด้วย แต่รัฐบาลใหม่ก็ยังประสบปัญหาการเร่งปรับเศรษฐกิจไปสู่ระบบเสรี และยังเผชิญกับความขัดแย้งทางเชื้อชาติในทรานซิลวาเนีย เพราะชาวฮังการีเรียกร้องให้ใช้ภาษาฮังการีในโรมาเนีย และเรียกร้องสิทธิทางศาสนา เนื่องจากชาวฮังการีส่วนมากเป็นคาทอลิก แต่ชาวโรมาเนียนั้นเป็นศาสนาออร์ทอดอกซ์ รัฐบาลเซโอเบียมีแนวโน้มที่จะผ่อนปรนต่อชาวฮังการี จึงสร้างความไม่พอใจอย่างมาก จากกลุ่มชาตินิยมโรมาเนียที่ต้องการใช้มาตรการแข็งกร้าวกับชาวฮังการี ในเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๙๘ กลุ่มฝ่ายค้านโดยพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยได้ยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาล แม้ว่ารัฐบาลเซโอเบียจะเอาชนะมตินี้มาได้ แต่การประท้วงและเดินขบวนต่อต้านนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลยังดำเนินต่อไป จนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๙๘ เซโอเบียก็ถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่ง และราดู วาสีลี (Radu Vasile, ๑๙๔๒-) จากพรรคเกษตรกรประชาธิปไตยคริสเตียน (*Partidul Național Tărănesc Creșten*

Democrat) ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน แต่การบริหารประเทศก็ยังคงเป็นด้วยความยุ่งยากจากปัญหาเศรษฐกิจ เพราะโรมาเนียยังคงยากจนมาก อัตราเงินเฟ้อและการว่างงานยังคงสูงมากและยิ่งกว่านั้นก็คือ การเติบโตของอิทธิพลฝ่ายขวาที่เน้นลัทธิชาตินิยมแบบรุนแรงและต่อต้านชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวฮังการี ยิว จีน และพวกยิปซี

การเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งใหม่ในเดือนพฤศจิกายน และ ธันวาคม ค.ศ.๒๐๐๐ คอนสตันดีเนสคูตัดสินใจที่จะไม่ลงสมัคร จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ฮอน อีเลียสคู ชนะเลือกตั้งกลับมาเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง แม้ว่าเขาจะถูกโจมตีอย่างหนักว่าเป็นอดีตคอมมิวนิสต์ และนิยมรัสเซีย แต่คู่แข่งสำคัญของเขากลับกลายเป็นวาดีม ทูดอร์ (Vadim Tudor, ๑๙๔๕-) หัวหน้าพรรคโรมาเนียยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นฝ่ายขวาจัด ทูดอร์ สร้างความนิยมโดยการประกาศว่าจะปราบคอร์รัปชัน และแสดงที่ต่อต้านเชื้อชาติอื่นอย่างชัดเจน ทำให้คะแนนนิยมในหมู่ชาวโรมาเนียสูงขึ้นอย่างมาก แต่กระนั้น อดีตคอมมิวนิสต์เช่นอีเลียสคูกลับมีสถานะที่ดีกว่าเพราะประชาชนจำนวนมากรู้สึกว่าการเปิดประเทศสู่ตลาดเสรี ส่งผลให้เกิดความยากลำบากและไม่มั่นคง ขณะที่อยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ยังแน่นอนและมั่นคงกว่า

ในการเลือกตั้งสภาผู้แทน ผลปรากฏว่าพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยของอีเลียสคู ได้คะแนนเสียง ๑๔๒ จาก ๓๔๖ ที่นั่ง ตามมาด้วยพรรคโรมาเนียยิ่งใหญ่ ๘๔ ที่นั่ง การที่พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยมีชัยชนะในการเลือกตั้งก็เพราะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนระดับล่างจำนวนมาก จึงดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสม ๓ พรรคร่วมกับพรรคเสรีนิยมแห่งชาติ และสหภาพประชาธิปไตยฮังการีของกลุ่มเชื้อสายฮังการีและสนับสนุนให้อาเดรียน นาสตาเซ (Adrian Nastase, ๑๙๕๐-) เป็นนายกรัฐมนตรี

อาเดรียน นาสตาเซ

๕. อัลบาเนีย

เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ค.ศ.๑๙๕๑ มีการเปิดประชุมสมัชชาพรรคผู้ใช้แรงงานครั้งที่ ๑๑ และเปลี่ยนชื่อพรรคผู้ใช้แรงงานเป็นพรรคสังคมนิยม ฟาโตส นาโนได้รับเลือกเป็นประธานพรรค และพรรคสังคมนิยมได้เสนอการตั้งรัฐบาลใหม่โดยยินยอมให้ฝ่ายค้านเข้าร่วมรัฐบาลใหม่ได้ประกาศแนวทางการก้าวไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาด และแผนลดรายจ่ายภาครัฐ ทั้งในด้านสวัสดิการและงบประมาณกลาโหม นอกจากนี้ยังประกาศแผนการปฏิรูปการเงินและการธนาคาร แต่กระนั้น ความไม่พอใจของประชาชนก็ยังคงดำรงอยู่ จนเกิดการชุมนุมประท้วงใหญ่ของประชาชนอีกครั้งในวันที่ ๑๕ สิงหาคม เรียกร้องให้รัฐบาลเปิดเสรีภาพในด้านสื่อสารมวลชนให้แก่ประชาชน การประท้วงของประชาชนยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความไร้เสถียรภาพนี้ ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม รามิส อาเลียจึงต้องประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใหม่

วันที่ ๒ มีนาคม ค.ศ.๑๙๙๒ มีการเลือกตั้งเสรีเป็นครั้งที่สอง พรรคประชาธิปไตยชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น ซาลี เบริชา หัวหน้าพรรคจึงได้รับตำแหน่งประธานาธิบดี อาเลียต้องลาออก และระบอบ

ซาลี เบริชา

คอมมิวนิสต์ในอัลบาเนียก็ล่มสลายลง เบริซาจึงเป็นประธานาธิบดีที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์คนแรกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เขาเป็นนักพูดที่ปลุกเร้า และเป็นที่ยอมรับของประชาชนอย่างมาก เขาตั้งให้อเล็กซานเดอร์ เมกซี (Aleksander Meksi, ๑๙๓๕-) เป็นนายกรัฐมนตรี

ในขณะนั้น ปัญหาของประเทศยังอยู่ในระดับที่รุนแรงมาก เพราะเมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลาย อัลบาเนียยังคงเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในยุโรป เศรษฐกิจยังคงพึ่งพิงการเกษตร ในขณะที่อัตราการว่างงานในประเทศสูงถึง ๔๐% ทำให้แรงงานจำนวนมากต้องอพยพไปทำงานต่างประเทศ โครงสร้างพื้นฐานในประเทศก็มีปัญหา แหล่งพลังงานในประเทศก็น้อย ไฟฟ้า และน้ำประปา ไม่พอเพียงกับการใช้ถนนหนทางอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากในการลงทุนขยายธุรกิจ นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาใหม่ คือ การทุจริตในวงการรัฐการ และคดีอาชญากรรมสูง สินค้าส่งออกของประเทศแทบจะไม่มีอะไรเลย ในขณะที่ต้องนำเข้าสินค้าต่างประเทศจำนวนมาก เงินตราต่างประเทศจะมาจากแรงงานในต่างประเทศส่งกลับมา รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาโดยการขจัดเงื่อนไขต่างๆ ที่จะเป็อุปสรรคในการลงทุนภาคเอกชน ยกเลิกการควบคุมราคาสินค้านอกจากสินค้าพื้นฐาน แต่การปรับปรุงทางเศรษฐกิจก็เป็นไปได้ช้ามาก

หลังจากที่บริหารประเทศ เขาได้สั่งกวาดล้างจับกุมอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จำนวนมาก แม้กระทั่งรามิส อาเลีย ซึ่งต่อมาถูกศาลตัดสินจำคุก ๕ ปี เนซมีเย โฮชา ถูกจำคุก ๑๑ ปี ส่วนฟาโตส นาโน หัวหน้าพรรคสังคมนิยม ก็ถูกจับกุมในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.๑๙๙๑ กรณีนี้ทำให้เกิดการเดินขบวนประท้วงครั้งใหญ่ และพรรคสังคมนิยมได้ระดมรายชื่อประชาชนคัดค้านได้มากถึง ๓.๕ แสนชื่อ คิดเป็น ๒๒% ของประชากร ไม่เพียงแต่การคุกคามฝ่ายค้าน เบริซายังเข้าไปควบคุมสื่อสารมวลชน โดยการปิดหนังสือพิมพ์และจับกุมบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านรัฐบาล และโจมตีประธานาธิบดี จากลักษณะการ

บริหารที่โน้มไปในทางรวบอำนาจ ไม่รับฟังความเห็นที่แตกต่าง และ ยังบริหารงานด้วยระบบอุปถัมภ์ ทำให้การสนับสนุนของเขาในหมู่ ประชาชนเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว และรัฐสภาก็เริ่มท้าทายอำนาจ เพราะ สมาชิกสภาจำนวนมาก เห็นว่าเบริชาไม่มีความสามารถในการบริหาร เท่าที่ได้เคยกล่าวอ้างไว้ เบริชพยายามแก้ปัญหาโดยการเสนอให้แก้ไข รัฐธรรมนูญ เพิ่มอำนาจประธานาธิบดี และได้นำประเด็นนี้ไปให้ ประชาชนลงประชามติในเดือนตุลาคม ค.ศ.๑๙๕๔ ปรากฏว่าเบริชาต้อง ผิดหวัง เพราะประชามติไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยคะแนน เสียง ๕๔%

ความพ่ายแพ้ในการลงประชามติยิ่งทำให้เบริชา เข้าควบคุม ฝ่ายค้านและสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังแสดงความเป็นปฏิปักษ์ ต่อรัฐสภา และใช้อำนาจรัฐเข้าแทรกแซงด้านการศาล ทำให้กระแส ความไม่พอใจเบริชาเพิ่มมากขึ้นทุกที และในการเลือกตั้งครั้งใหม่ จะมีขึ้นใน ค.ศ.๑๙๕๖ ศาลได้สั่งขังนาโนอีก ๑ ปี ซึ่งหมายถึงว่าใน ระหว่างที่มีการเลือกตั้ง หัวหน้า พรรคสังคมนิยมจะยังอยู่ในคุก นอกจากนี้ รัฐบาลยังออกกฎหมาย ให้นำบุคคลที่เคยเกี่ยวข้องหรือเคย ลงสมัครในนามพรรคสังคมนิยม ทั้งหมด หมดสิทธิทางการเมืองถึง ค.ศ.๒๐๐๒ ด้วยการจำกัดสิทธิ เช่นนี้ ทำให้การเลือกตั้งใน ค.ศ.๑๙๕๖ พรรคประชาธิปไตย ได้เสียง ๑๒๒ เสียง พรรค สังคมนิยมได้เพียง ๑๐ เสียง เมกซี จึงรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อไป

ฟาโตส นาโน

อย่างไรก็ตาม ชัยชนะในการเลือกตั้งไม่ได้ทำให้อำนาจของ เบริชามั่นคง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะวิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้น และรัฐบาลไม่อาจจะควบคุมได้ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๖ กระแส ความไม่พอใจรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตภาคใต้ การต่อต้าน รัฐบาลเป็นอย่างรุนแรง ได้มีการปล้นปืนจำนวนมากจากคลังอาวุธของรัฐ เพื่อเตรียมการในการต่อสู้ด้วยอาวุธ รัฐบาลเบริชพยายามจะใช้มาตรการ รุนแรงในการสกัดกั้น ด้วยการประกาศภาวะฉุกเฉิน ส่งทหารเข้า ควบคุมสถานการณ์ แต่เหตุการณ์กลับยิ่งรุนแรงและมีแนวโน้มที่เห็น ได้ว่า อัลบานียากำลังก้าวสู่ภาวะสงครามกลางเมือง ในที่สุดเบริชก็ยอม ผ่อนปรนโดยประกาศให้มีการเลือกตั้งรัฐสภาครั้งใหม่ และแถลงว่าถ้าหาก พรรคประชาธิปไตยของเขาแพ้ ก็จะลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี ในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๙๗ เบริชได้ตั้งรัฐบาลชุดใหม่ โดยเป็นรัฐบาล ผสม ๕ พรรค และให้บาสกิม ฟิโน (Baskim Fino, ๑๙๖๒-) สมาชิก พรรคสังคมนิยมซึ่งมาจากเขตภาคใต้ เป็นนายกรัฐมนตรี แต่สถานการณ์ ก็ยังไม่สงบ การประท้วงเรียกร้องให้เบริชลาออกยังคงมีอยู่ และการ ต่อต้านด้วยกำลังอาวุธในภาคใต้อีกคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งถึง กำหนดการเลือกตั้งในวันที่ ๒๙ มิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๗ ผลปรากฏว่า พรรคสังคมนิยมชนะเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมาก โดยได้ ๑๐๑ ที่นั่ง จากจำนวน ๑๕๕ ที่นั่ง และพรรคประชาธิปไตยพ่ายแพ้ยับเยิน โดยได้ เสียงเพียง ๒๕ ที่นั่ง เบริชพยายามหน่วงเหนี่ยวโดยไม่ยอมเรียก ประชุมสภา ทำให้เหตุการณ์ทางการเมืองตึงเครียด จนถึงปลายเดือน กรกฎาคม เบริช ก็เรียกประชุมสภาและลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี เรเซฟ เมยดานี (Rexhep Meidani, ๑๙๔๔-) เลขาธิการพรรคสังคมนิยม รับตำแหน่งประธานาธิบดี และฟาโตส นาโนได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลแต่สถานการณ์ทางการเมือง ยังไม่มั่นคง เพราะเบริชซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายค้านได้พยายามกระทำทุกวิถีทาง ที่จะไม่ร่วมมือกับฝ่ายรัฐบาล จนถึงขั้นดำเนินการให้สมาชิกพรรคของ

เขาคว่าบาตร ไม่ร่วมประชุมสภา ในที่สุด วันที่ ๒๒ สิงหาคม ค.ศ.๑๙๙๘ รัฐบาลจึงได้สั่งจับกุมผู้นำพรรคประชาธิปไตย ๘ คน ในข้อหาทำลายความมั่นคงของรัฐ เบริชาและพรรคประชาธิปไตยได้ประณามว่าการสั่งจับกุมนี้ไม่ชอบธรรม ทำให้เหตุการณ์ตึงเครียดขึ้น จนในที่สุดได้เกิดการสังหารอาเซม ฮัยดารี (Azem Hajdari, ๑๙๖๓-๑๙๙๘) ซึ่งเป็นผู้นำพรรคประชาธิปไตยอีกคนหนึ่ง ฟาโตส นาโน ถูกกล่าวหาว่าอยู่เบื้องหลังการลอบสังหารครั้งนี้ และทำให้กระแสการต่อต้านรัฐบาลรุนแรงขึ้นอย่างมาก จนในที่สุด นาโนต้องลาออกในวันที่ ๒๘ กันยายน ๑๙๙๘

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ คือ ปันเดลี มัยโก (Pandeli Majko, ๑๙๖๓-) สมาชิกพรรคสังคมนิยม อายุเพียง ๓๑ ปี ซึ่งนับเป็นนายกรัฐมนตรีที่หนุ่มมาก และเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่เกิดหลังยุคโซฮา เขาจึงได้รับการสนับสนุนจากสภาผู้แทนและยังได้คะแนนนิยมจากคนรุ่นหนุ่มสาว แต่เบริชาโจมตีว่าเขาเป็นเพียง 'ร่างทรง' ของนาโน และเปิดโปงว่า มัยโกเคยมีปัญหาทางประสาทในระหว่างที่เป็นนักศึกษา ฝ่ายรัฐบาลตอบโต้โดยการประกาศว่าสมาชิกสภาพรรคประชาธิปไตยที่ไม่เข้าประชุมนั้นต้องถือว่าหมดสมาชิกภาพ

ปันเดลี มัยโก

และตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งระบุว่าใครที่ขาดประชุมเกิน ๖ เดือน จะหมดสมาชิกภาพ แต่สมาชิกสภาจำนวนมากคัดค้าน จึงทำให้มาตรการดังกล่าวไม่สามารถใช้ได้

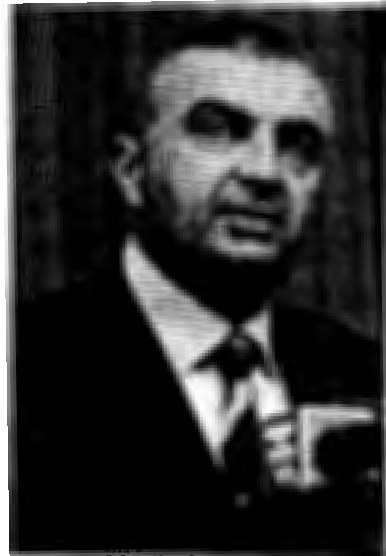
ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเรื่องอาวุธปืน เพราะตั้งแต่ ค.ศ.๑๙๙๗ มีอาวุธปืนและระเบิดจำนวนมากถูกขโมยจากกองทัพอัลบาเนีย และลักลอบนำเข้าไปในโคโซโว เพื่อติดอาวุธให้ประชาชน

โคโซโวต่อสู้กับรัฐบาลเซอร์เบีย และยังมีอาวุธปืนอีกไม่น้อยกระจายอยู่ในภาคเหนือของอัลบาเนีย ทำให้เกิดสถานะที่รัฐบาลไม่อาจควบคุมได้ ยิ่งกว่านั้น เบริซาและพรรคประชาธิปไตยยังหนุนช่วยกองกำลังโคโซโว ซึ่งทำให้รัฐบาลเซอร์เบียไม่พอใจ จึงได้ส่งกองกำลังข้ามพรมแดน เข้ามาปราบปรามฝ่ายโคโซโวปฏิวัติในดินแดนของอัลบาเนีย ทำให้สงครามขยายวง

หลังจากที่มัยโกบริหารประเทศ

และประสบความสำเร็จตามสมควร

แต่ก็มีปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคสังคมนิยม สมิชชาพรรคสังคมนิยมได้เลือกฟาโตส นาโน เป็นประธานพรรค โดยมัยโกพ่ายแพ้ในการแข่งขัน ดังนั้น นายกรัฐมนตรีมัยโกลาออกจากตำแหน่งในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ค.ศ.๑๙๙๕ รองนายกรัฐมนตรีอิลีร์ เมตา (Ilir Meta, ๑๙๖๘-) ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดของนาโน ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ เมตานิยมตะวันตกและพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสหภาพยุโรป อีกทั้งสนับสนุนฝ่ายตะวันตกกรณีปฏิบัติการในยูโกสลาเวีย เมตายังพยายามปรับปรุงพรรคสังคมนิยมโดยรับผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นสมาชิก และพยายามรณรงค์รับสมาชิกในกลุ่มคนหนุ่มสาว ดังนั้น เมื่อถึงการเลือกตั้งครั้งใหม่ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ค.ศ.๒๐๐๑ พรรคสังคมนิยมซึ่งมีนาโนและเมตาเป็นผู้นำยังคงชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น

อิลีร์ เมตา

๖. สาธารณรัฐเช็กและสโลวาเกีย

ในขณะที่แบ่งแยกประเทศ เช็ก และสโลวาเกีย นายกรัฐมนตรีวาสลาฟ เคลาส์ของเช็ก บริหารประเทศด้วยการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบ

ตลาดที่ละขั้น ค่อนข้างประสบความสำเร็จ จนถึง ค.ศ.๑๙๕๓ อัตราการว่างงานในดินแดนเช็กค่อนข้างต่ำ และการผลิตสินค้าและบริการขยายตัวอย่างมาก และรัฐบาลก็ประสบความสำเร็จในการควบคุมอัตราเงินเฟ้อ ทำให้เศรษฐกิจพัฒนาไปอย่างมั่นคง

จนถึงการเลือกตั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๖ พรรคสิทธิ

มิโลซ เซมาน

ประชาธิปไตยของเคลาส์ได้รับคะแนนเสียง ๒๕% พรรคสังคมนิยมในตัวเองของเคลาส์ได้รับคะแนนเสียง ๒๖% ประธานาธิบดีชาวเช็กยังขอให้เคลาส์นำการจัดตั้งรัฐบาลผสม แต่คะแนนนิยมในตัวเคลาส์ตกต่ำลงอย่างมาก เพราะการเติบโตทางเศรษฐกิจเริ่มชะลอตัวลง ในที่สุดเคลาส์ต้องลาออกในเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๙๘ โยเซฟ โตโชฟสกี (Josef Tošovský, ๑๙๕๐-) รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในการเลือกตั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๙๙๘ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยชนะด้วยเสียง ๔๐% เซมานจึงได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

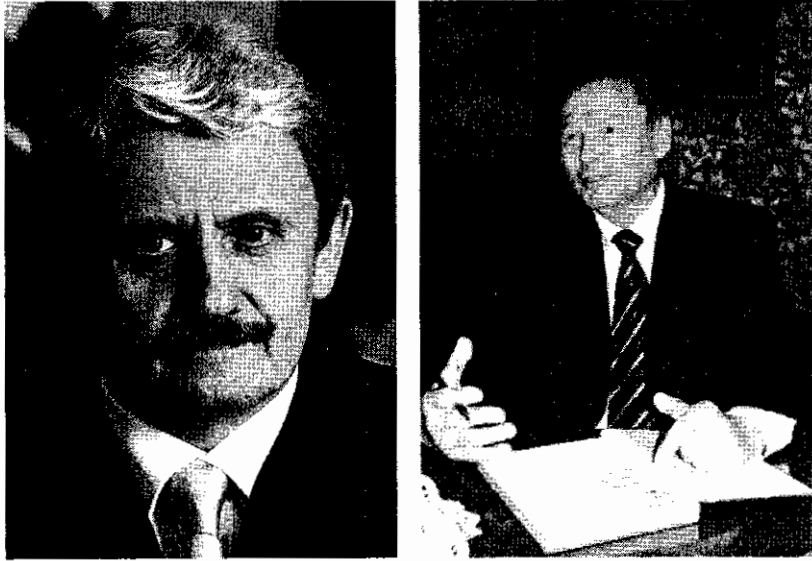
ส่วนสโลวาเกียนั้น ในระยะแรก นายกรัฐมนตรีวลาดีมีร์ เมเชียร์ ยังมีบทบาทสำคัญอย่างมากในทางการเมือง แม้ว่าแนวทางนโยบายของรัฐบาล จะมุ่งไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด แต่การแปรรูปธุรกิจให้เป็นกรรมสิทธิ์เอกชนดำเนินไปอย่างเชื่องช้า และรัฐบาลยังคงควบคุมวิสาหกิจสำคัญทั้งหมดเอาไว้ ในทางการเมืองเมเชียร์ได้พยายามสถาปนาการนำส่วนบุคคล โดยแต่งตั้งคนสนิทให้รับตำแหน่งสำคัญ และเข้าควบคุมสื่อสารมวลชน เพื่อไม่ให้มีการวิจารณ์รัฐบาล หรือถ้ามีหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านก็จะใช้มาตรการบีบให้ปิดกิจการไป แต่กระนั้น การดำเนินการของเมเชียร์ก็ไม่ประสบผลมากนัก เพราะประชาชนจำนวนมากก็ยังไม่

พอใจรัฐบาล

ค่านโยบายต่างประเทศ ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา เพราะเมเชียร์ใช้ท่าทีแข็งกร้าวกับเช็กและฮังการี ทำให้ความสัมพันธ์ไม่ราบรื่น ฝ่ายตะวันตกก็ไม่ค่อยพอใจกับลักษณะการนำแบบเผด็จอำนาจของเมเชียร์ และแสดงท่าทีชัดเจนว่า สโลวาเกียจะไม่ได้รับเชิญให้เป็นสมาชิกนาโตและสหภาพยุโรป ดังนั้นเมเชียร์จึงหันไปกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซียแทน โดยอธิบายว่า สโลวาเกียจะใช้นโยบายเป็นกลาง และจะไม่ใช่สมาชิกนาโต เพื่อรองรับการอ้างเช่นนี้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๙๗ รัฐบาลจึงได้จัดการลงประชามติว่า สโลวาเกียสมควรที่จะเข้าเป็นสมาชิกองค์การนาโตหรือไม่ ปรากฏว่าประชาชนต่างพากันคว่ำบาตรไม่มาลงคะแนน โดยมาลงคะแนนเพียง ๑๐% ของผู้มีสิทธิเท่านั้น

การลงประชามตินี้ทำให้การบริหารประเทศของเมเชียร์สู่จุดตกต่ำในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.๑๙๙๗ ที่ประชุมองค์การนาโต ได้แจ้งให้รัฐบาลสโลวาเกียทราบว่า จะไม่ได้รับพิจารณาให้เป็นสมาชิก เพราะยังเป็นประเทศที่มีปัญหาประชาธิปไตย โดยมีการคุกคามละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อยชาวฮังการีอย่างรุนแรง แต่เมเชียร์มิได้หยุดการกระทำนั้น โดยยื่นข้อเสนอกับฮังการีว่า จะขับไล่ประชาชนเชื้อสายฮังการีในประเทศสโลวาเกียทั้งหมดให้กลับฮังการี ทำให้ความสัมพันธ์กับฮังการีตึงเครียดอย่างหนัก

การเลือกตั้งรัฐสภาในเดือนกันยายน ค.ศ.๑๙๙๘ เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ประชาชนลงคะแนนเลือกพรรคขบวนการสโลวาเกียประชาธิปไตยของเมเชียร์ ๒๗% หรือเป็นที่นั่งในรัฐสภา ๔๓ ที่นั่ง ขณะที่ลงคะแนนเลือกแนวร่วมพรรคฝ่ายค้าน ๕ พรรค ๒๖.๓๓% หรือเท่ากับ ๔๒ ที่นั่งจาก ๑๕๐ ที่นั่ง ปรากฏว่าพรรคการเมืองอีก ๓ พรรคไม่สนับสนุนเมเชียร์ แต่หันไปสนับสนุนฝ่ายค้านทำให้มีเสียงรวมกัน ๕๓ ที่นั่ง เพื่อตั้ง 'รัฐบาลแห่งการเปลี่ยนแปลง' ดังนั้น มิเกลัช ชูรินดา (Mikuláš

มิดุสซ ชูรินดาและรูโดล์ฟ ชุสเตร์

Dzurinda, ๑๙๕๕-) จากขบวนการประชาธิปไตยคริสเตียน (Krestansko demokratické hnutie - KDH) จึงได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๙๘ เมเชียร์พยายามฟื้นฟูบทบาทโดยสมัครเป็นประธานาธิบดี แต่ปรากฏว่ารูโดล์ฟ ชุสเตร์ (Rudolf Shuster, ๑๙๓๔-) อดีตกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ และนายกเทศมนตรีเมืองโคซิเซได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีด้วยคะแนนเสียง ๕๘% ส่วนเมเชียร์ได้คะแนนเสียง ๔๒% จึงเป็นการสิ้นสุดยุคของเมเชียร์

๕.๓ เศรษฐกิจยุโรปตะวันออกยุคหลังคอมมิวนิสต์

วิถีการพัฒนาของประเทศยุโรปตะวันออกยุคหลังคอมมิวนิสต์ ส่วนใหญ่นั้นหันมาสร้างประเทศด้วยระบบการเมืองประชาธิปไตย และสร้างเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เส้นทางการพัฒนาดังกล่าวดำเนินไปได้ดีตามสมควร เศรษฐกิจของแต่ละประเทศก็ก้าวหน้ามากขึ้น การผลิตสินค้าและบริการที่เคยตกต่ำอย่างรวดเร็วในระยะแรกของการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ กลับฟื้นตัวขึ้นและก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในระยะ

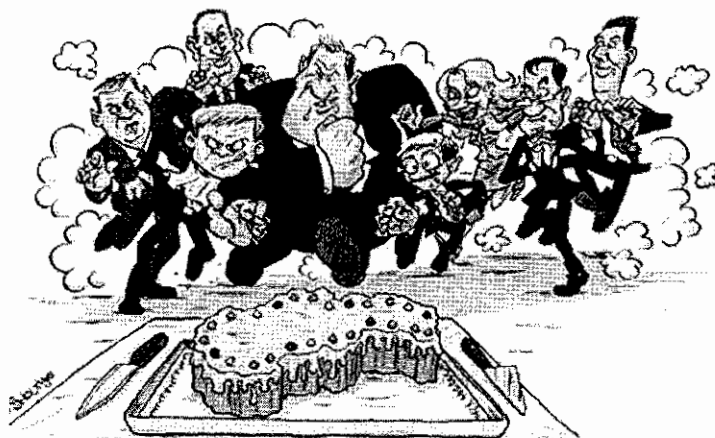
๕ ปีหลังจากนั้น แต่ปัญหาทางสังคมหลายเรื่องก็ตามมา เช่น ปัญหาช่องว่างทางชนชั้น ความเสื่อมโทรมทางสังคม ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม โสเภณี ยาเสพติด เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ ทำให้ยุโรปตะวันออกหลายประเทศเริ่มต้นจากความฝันที่ว่า ระบบทุนนิยมเสรีจะเป็นแก้วสารพัดนึกทางเศรษฐกิจ จึงได้มีการทบทวนและสร้างแนวเศรษฐกิจของตนเองที่เรียกว่า 'เศรษฐกิจแบบผสม' คือ การคงรักษาบทบาททางเศรษฐกิจของรัฐในบางลักษณะ และสร้างหลักประกันในด้านสวัสดิการแก่ประชาชนมากขึ้น แม้ว่าจะยังไม่เท่ากับสมัยที่เคยอยู่ใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ก็ตาม

ในทางการเมือง จะเห็นได้ว่าในหลายประเทศ พรรคการเมืองที่เติบโตมาจากการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และได้บริหารประเทศแทนกลับเสื่อมความนิยมอย่างรวดเร็ว อดีตพรรคคอมมิวนิสต์ที่หวนกลับคืนมาในชื่อใหม่ กลับได้รับความนิยมอย่างมาก และได้กลับมาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ เช่น ในโปแลนด์ โรมาเนีย อัลบาเนีย เป็นต้น แต่ลักษณะการบริหารก็ไม่เป็นแบบเดิม อดีตพรรคคอมมิวนิสต์เหล่านี้มิได้หวนกลับไปใช้ระบบผูกขาดอำนาจพรรคเดียว หากยินยอมต่อผู้ในกติกาประชาธิปไตย พ้นจากอำนาจได้ตามการลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชน และกลับมาบริหารใหม่เมื่อได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ประชาชนในยุโรปตะวันออกส่วนใหญ่ เมื่อเผชิญกับการเมืองแบบเสรี กลับมีความเฉื่อยชาทางการเมืองมาก ในหลายประเทศประชาชนจะมาลงคะแนนเลือกตั้งในอัตราที่ต่ำมาก ไม่เหมือนครั้งที่อยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ ที่ตัวเลขประชาชนมาลงคะแนนเลือกตั้งสูงเกิน ๘๐% เสมอ

ในกรณีของบุลกาเรียมีลักษณะพิเศษ เพราะหลังจากผ่านระบอบประชาธิปไตยเสรีได้ ๑๐ ปี อดีตพระเจ้าซาร์ได้กลับมาบริหารประเทศ ในฐานะผู้นำที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองผ่านการเลือกตั้ง โดยมีได้มีการฟื้นฟูราชบัลลังก์แต่อย่างใด จึงอาจสรุปได้ว่า กติกาดيمقراطيةกลายเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในการเสริมสร้างทางการเมืองของยุโรปตะวันออก

พรรคการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิมยังคงมีบทบาทอยู่บ้าง เช่นในเช็ก พรรคคอมมิวนิสต์เดิมไม่ได้ยุบตัวลง ใน ค.ศ.๑๙๘๙ หากแต่แยกเป็น พรรคคอมมิวนิสต์โบฮีเมียและโมราเวีย สาขาหนึ่งและพรรคคอมมิวนิสต์ สโลวาเกีย อีกสาขาหนึ่ง หลังจากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์โบฮีเมียและโมราเวียก็ดำรงอยู่และส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเรื่อยมา ในการเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ.๒๐๐๒ พรรคได้คะแนนเสียง ๑๘.๕% และมีที่นั่งในสภา ๔๑ ที่นั่ง และมีหัวหน้าพรรคคือ วอยเทค ฟิลิป (Vojtěch Filip, ๑๙๕๕-) ซึ่งเป็นผู้นำรุ่นใหม่

ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์สโลวาเกียต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น พรรคประชาธิปไตยฝ่ายซ้าย และเปลี่ยนแนวทางเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตย แต่กลุ่มที่ยังนิยมแนวทางเดิมได้แยกตัวมาตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ใหม่ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๑๙๙๖ แต่กระนั้น พรรคคอมมิวนิสต์สโลวาเกียใหม่นี้ได้คะแนนนิยมน้อยมาก ไม่เคยได้ที่นั่งในสภา จนเมื่อการเลือกตั้ง ค.ศ.๒๐๐๒ จึงได้คะแนนนิยม ๖.๓% และได้ ๑๑ ที่นั่ง ในสภาผู้แทน หัวหน้าพรรคคือ โยเซฟ ฮัดลิชกา (Josef Hrdlička, ๑๙๗๗-) ถือว่าเป็นคนหนุ่มที่ยังมีอนาคตในวงการเมืองสโลวาเกีย

ภาพล้อการเมืองเลือกตั้งในสโลวาเกีย ค.ศ.๑๙๙๘ ภาพคนนำหน้าคือเมเชียร์

สำหรับอัลบาเนีย ตั้งแต่ ค.ศ.๑๙๕๑ เมื่อฟาโตส นาโน เปลี่ยนพรรคผู้ใช้แรงงานอัลบาเนียเป็นพรรคสังคมนิยม สมาชิกกลุ่มน้อยที่ยังต้องการรักษาแนวทางเดิมที่นำโดยฮิสนี มิโลซี (Hysni Milloshi, ๑๙๔๘-) ได้แยกตัวออกมาตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ใหม่ในชื่อ พรรคคอมมิวนิสต์อัลบาเนีย (*Partia Komuniste e Shqiperise*) ถือแนวทางลัทธิโฮซา (Hoxhaism) ที่มุ่งจะปฏิวัติสังคมต่อไป ต่อมาเนซมิเย ฮอกซา เมื่อออกจากคุกแล้ว ก็ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการพรรคนี้ด้วย แต่พรรคได้คะแนนนิยมในการเลือกตั้งน้อยมาก

ในฮังการี ยูลา ฑูแมร์ (Gyula Thümer, ๑๙๕๑-) ได้แยกตัวจากพรรคคอมมิวนิสต์เดิมที่เปลี่ยนแนวทางมาตั้งพรรคใหม่ตั้งแต่วันที่ ๑๗ ธันวาคม ค.ศ.๑๙๘๙ ในชื่อว่า พรรคคอมมิวนิสต์กรรมกรฮังการี (*Magyar Kommunista Munkáspárt - MKM*) ในเยอรมนีตะวันออก โลซาร์ บิสกี (Lotha Bisky, ๑๙๔๑-) ได้นำสมาชิกพรรคจำนวนหนึ่ง ตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๙๐ ในชื่อว่าพรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม (*Partei des Demokratischen Sozialismus-PDS*) ส่วนในบัลแกเรียต้องรอจนถึง ค.ศ.๑๙๙๖ อเล็กซานคูร์ ปาอูนอฟ (Aleksandŭr Paunov, ๑๙๔๙-) จึงตั้งพรรคคอมมิวนิสต์บัลแกเรียขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่พรรคคอมมิวนิสต์เหล่านี้มีคะแนนนิยมน้อยมาก

บทสรุปอีกประการหนึ่ง ก็คือ การที่ลัทธิชาตินิยมพื้นถิ่นกลับมาและกลายเป็นพลังทางความคิดสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของรัฐในยุโรปตะวันออก และกระทบความรู้สึกของประชาชน อันนำมาสู่ปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น การรวมเยอรมนี และการแยกประเทศเช็กกับสโลวาเกีย แต่ในกรณีของยูโกสลาเวีย ชาตินิยมใหม่จะนำมาซึ่งปัญหาสงครามกลางเมือง และนำมาซึ่งการแตกสลายอย่างสิ้นเชิงของสหพันธรัฐ

บทที่ ๑๐

บทสรุป ชาตินิยมและสังคมนิยม

ประวัติศาสตร์ยุโรปตะวันออกในระยะ ๒ ศตวรรษที่ผ่านมา เป็นประวัติศาสตร์แห่งการแบ่งแยกประเทศและกำหนดอาณาเขต อันเป็นผลมาจากความแตกต่าง และขัดแย้งทางเชื้อชาติ โดยความหมายของกลุ่มเชื้อชาตินั้น ก็คือ กลุ่มสังคมที่มีลักษณะร่วมกันทางภาษา วัฒนธรรม อยู่ร่วมในปิตุภูมิเดียวกัน และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน ความหมายดั้งเดิมของเชื้อชาตินั้น เข้าใจกันว่าจะมีความผูกพันกันทางพันธุกรรมด้วย หมายถึงว่า กลุ่มคนที่มาจากเชื้อชาติเดียวกัน จะมีสายเลือดอันเดียวกันด้วย แต่ความเข้าใจลักษณะนี้ไม่สอดคล้องกับข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เพราะลักษณะความเป็นชาติของแต่ละชาตินั้นเป็นเรื่องทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม มากกว่าเรื่องชีววิทยาทางพันธุกรรม^๑ ดังนั้น แนวคิดเรื่องเชื้อชาติจึงเป็นมายาคติแบบหนึ่ง แต่มายาคติแห่งลัทธิชาตินิยมนี้เอง ส่งผลให้เกิดการแบ่งประเทศสมัยใหม่ เพื่อจะสร้างพรหมแดนประเทศที่รวมเชื้อชาติเดียวไว้ด้วยกัน แต่เมื่อมายาคติเช่นนี้เป็นจริงไม่ได้ ทางแก้ของปัญหาในแนวคิดชาตินิยม คือ การแบ่ง

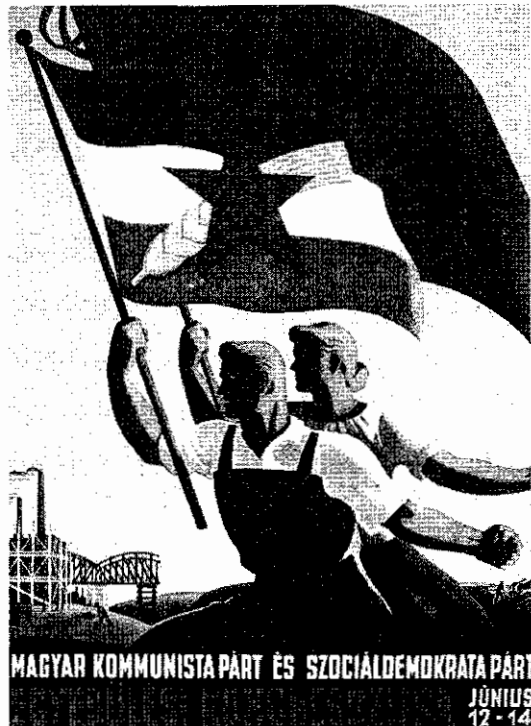
^๑ เนื่องจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้ออ้างทางสายเลือดนี้เอง แนวการศึกษามานุษยวิทยาสมัยใหม่จะใช้คำว่า 'กลุ่มชาติพันธุ์' มากกว่าที่จะใช้คำว่า 'เชื้อชาติ' เพื่อให้มีความหมายในทางสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น และลดลักษณะทางการเมืองของลัทธิชาตินิยมในยุคก่อน

ประเทศใหม่ ลักษณะเช่นนี้ จึงทำให้ยุโรปตะวันออกกลายเป็นดินแดนขนาดเล็ก ที่มีประเทศเล็กน้อยแบ่งย่อยมากที่สุดในโลกในปัจจุบัน

ก่อน ค.ศ.๑๙๐๐ ไม่มีปริมณฑลยุโรปตะวันออก มีแต่จักรวรรดิใหญ่ทั้งสาม คือ รัสเซีย ออตโตมาน และ ออสเตรีย การแข่งขันและการแทรกแซงของมหาอำนาจ รวมทั้งการต่อสู้ตามแนวคิดชาตินิยมของชาวพื้นเมือง ทำให้เกิดของประเทศ เช่น มอนเตเนโกร เซอร์เบีย กรีซ โรมาเนีย และ บุลกาเรีย สงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้ทำให้อุดมการณ์รัฐชาติของชนชาติเหล่านี้สมบูรณ์ เพราะมีประเทศใหม่เพิ่มเติม เช่น โปแลนด์ ยูโกสลาเวีย เชโกสโลวาเกีย ร่วมกับฮังการีที่แยกตัวมาจากออสเตรีย แต่ที่น่าสนใจก็คือ รัฐเหล่านี้ประสบความล้มเหลวในการสร้างประเทศด้วยวิธีการประชาธิปไตย ชนชั้นนำของประเทศยุโรป

ตะวันออกล้วนปกครองประเทศของตนเองด้วยระบอบเผด็จการในลักษณะต่างๆ รัฐบาลประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงสนับสนุนนาซีเยอรมนี และนำประเทศไปสู่ความหายนะในสงครามโลกครั้งที่สอง

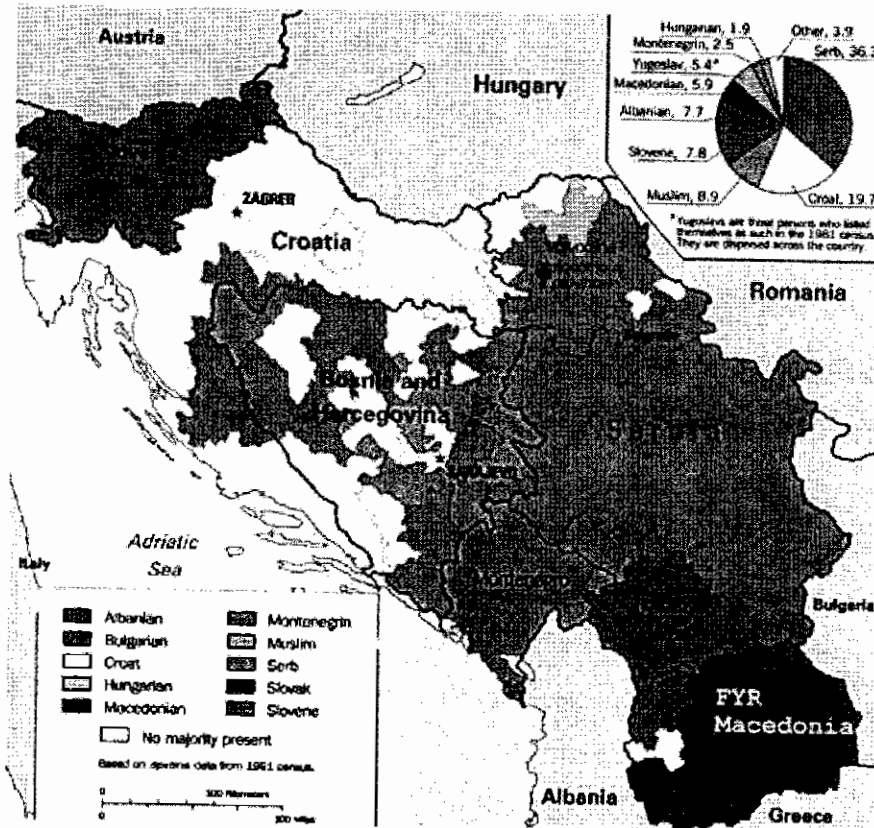
ความเป็นยุโรปตะวันออกอย่างสมบูรณ์กลับเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อประเทศในภูมิภาคปฎิวัติไปสู่สังคมนิยม ยุโรปตะวันออก จึงถูกสถาปนาอย่าง

การผ่านระบอบคอมมิวนิสต์
กลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของยุโรปตะวันออก

สมบูรณในฐานรัฐคอมมิวนิสต์ที่มีความผูกพันกับสหภาพโซเวียต ซึ่งมีประเทศในกลุ่มนี้ ๘ ประเทศ คือ โปแลนด์ เชโกสโลวาเกีย เยอรมนี ตะวันออก โรมาเนีย บุลกาเรีย ยูโกสลาเวีย ฮังการี และ อัลบาเนีย แต่ประวัติศาสตร์แห่งการเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ดำเนินไปราว ๔๐ ปี ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในอย่างหนัก จนในที่สุด คอมมิวนิสต์ยุโรป ตะวันออกก็ล่มสลาย หลัง ค.ศ.๑๙๘๙ ลัทธิชาตินิยมได้หวนกลับมา มีบทบาทใหม่อีกครั้ง และทำให้เกิดการแบ่งแยกประเทศเป็นประเทศเช็ก และสโลวาเกีย แต่กรณียูโกสลาเวียลัทธิชาตินิยมส่งผลให้ประเทศ ล่มสลาย เกิดสงครามล้างเผ่าพันธุ์ระหว่างคนในประเทศเดียวกัน นับเป็น โศกนาฏกรรมที่รุนแรงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ

บทเรียนของยุโรปตะวันออกนี้ ยิ่งทำให้ประจักษ์ชัดขึ้น การพัฒนาในระบบการเมืองของประเทศต่างๆ หากที่จะหาความสมบูรณ แบบชาติยุโรปตะวันออกผ่านการเริ่มต้นสร้างชาติด้วยลัทธิชาตินิยม และต่อมาก็ได้เข้าร่วมกระบวนการสร้างสังคมใหม่ในระบบคอมมิวนิสต์ จากนั้นก็กลับมาสร้างระบอบประชาธิปไตยครั้งใหม่ ซึ่งซัยกันในระบบ พรรคการเมือง แต่ก็ยังเห็นได้ว่า ปัญหาทางการเมืองยังคงมีอยู่ต่อไป ประชาธิปไตยของยุโรปตะวันออก จึงพัฒนาท่ามกลางความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม จนถึงขณะนี้ ประเทศ ยุโรปตะวันออกก็ยังคงเดินตามเส้นทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่อไป ในฐานะที่เป็นการเมืองที่ให้สิทธิแก่ประชาชนมากที่สุด และเป็นการเมือง ที่ได้รับความเชื่อถือในโลกนานาชาติมากที่สุด

แผนที่อดีตประเทศยูโกสลาเวียปัจจุบัน (ค.ศ.๒๐๐๘)
แสดงความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของยุโรปตะวันออก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิติมา อมรทัต, ๒๕๓๗. *บอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา แคนมิกส์ยูนิ* (กรุงเทพฯ : อิสลามิก อะเคเดมี).
- เจริญ ไชยชนะ ๒๕๒๓. *เกมาล อตาเตอร์ก*. (กรุงเทพฯ : บรรณกิจ).
- ทวีป วรดิลก ๒๕๒๓. *ตีโต้ ผู้นำยูโกสลาเวีย*. (พระนคร : สำนักพิมพ์ลายสือไท).
- พลอยจุฑา ๒๕๓๔. *ทลายกำแพงเบอร์ลิน* (กรุงเทพฯ : ัญญา พับลิเคชั่น).
- เพ็ญศรี ภูมิถาวร ๒๕๒๗. *ประวัติศาสตร์ยุโรปตะวันออกตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน*. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ประทุมพร วัชรเสถียร ๒๕๒๑. *ยุโรปตะวันออก : ความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์การเวก).
- ประทุมพร วัชรเสถียร ๒๕๒๓. *การเมืองในยุโรปตะวันออก*. (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช).
- เย็นจิต สุขวาสนะ ๒๕๔๘. *เจาะแผ่นดินนาซียึดยุโรปตะวันออก*. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียฟอว์เอฟเวอร์).
- สัญญาชัย สุวังบุตร และ อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์ ๒๕๕๑. *ทรรณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙*. (กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์).
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ ๒๕๓๕. “วิกฤตการณ์บอลข่าน ค.ศ.๑๙๐๘-๑๙๑๓” *น้อมศิรสา- ๘๐ ปีสองศาสตราจารย์* (กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). หน้า ๒๔๗-๒๘๐.
- อริคม กรองเกรดเฟ็ช ๒๕๑๘. *ลัทธิวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการทางสังคม* (กรุงเทพฯ : ชมรมหนังสือดาวเหนือ).

ภาษาอังกฤษ

- Benson, Leslie 2004. *Yugoslavia A Concise History*. (New York : Palgrave Macmillan).
- Bideleux, Robert and Ian Jeffries, 1998. *A History of Eastern Europe*. (London : Routledge).
- Brogan, Patrick, 1990. *Eastern Europe 1939-1989*. (London : Broombury).
- Braun, Aurel, 1990. *The Soviet- East European Relationship in the Gorbachev Era*. (Boulder : Westview Press).
- Bugajski, Janusz 1994. *Ethnic Politics in Eastern Europe*. (New York : The Center for Strategic and International Studies).
- Crampton, R.J., 1987. *A Short History of Bulgaria*. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Crampton, Richard and Ben Crampton, 1997. *Atlas of Eastern Europe in the Twentieth Century*. (London : Routledge).
- Clissold, S., 1966. *A Short History of Yugoslavia*. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Clogg, Richard, 2002. *A Concise History of Greece*. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Dedijer, Vladimir and co., 1973. *History of Yugoslavia*. (New York : McGraw-Hill Book).
- Deacon, Bob, 1992. *The New Eastern Europe*. (London : Saga Publications).
- East, Roger, 1992. *Revolution in Eastern Europe*. (London : Pinter Publishers).
- Frucht, Richard, 2000. *Encyclopedia of Eastern Europe. From the Congress of Vienna to the Fall of Communism*. (New York : Garland Publishing).
- Fulbrook, Mary 1991. *History of Germany 1918-2000, the Divided Nation*. (Oxford : Blackwell Publishing).

- Georgeacu, Vlad, 1991. *The Romanians ; A History*. (London : I. B. Tauris).
- Goldman, Minton 2008. *Russia, the Eurasian Republics, and Central/ Eastern Europe*. eleventh ed. (Dubuque : McGrawhill).
- Harecki, Oskar and co., 1992. *A History of Poland*. (New York : Barnes & Noble).
- Held, Joseph, 1992. *The Columbia History of Eastern Europe in the Twentieth Century*. (New York : Columbia University Press).
- Hitchins, Keith, 1994. *Rumania 1866-1947*. (Oxford : Clarendon House).
- Hoffman, Gorge W., 1963. *The Balkans in Transition*. (Princeton, New Jersey : D. Van Nostrand).
- Hupchick, Dennis, 2002. *The Balkans from Constantinople to Communist*. (New York : Palgrave).
- Jelavich, Barbara, 1983. *History of the Balkans*. vol. i Eighteenth and Nineteenth Centuries. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Jelavich, Barbara, 1983. *History of the Balkans*. vol. ii Twentieth Century. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Kirschbaum, Stanislav J. 1995. *A History of Slovakia*. (New York : Palgrave Macmillan).
- Kolisevski, L., 1980. *Aspects of the Macedonian Question*. (Belgrade : Socialist Thought and Practice).
- Korbel, Josef, 1977. *Twentieth-Century Czechoslovakia*. (New York : Columbis University Press).
- Leff, Carol Skalnik, 1997. *The Czech and Slovak Republics*. (Oxford : Westview).
- Lieven, Anatol, 1993. *The Baltic Revolution*. (New Haven : Yale University Press).
- Libgworth, Philip 1997. *The Making of Eastern Europe*. second ed. (New York : St, Martin's Press).

- Lukowski, Jerzy and Hubert Zawadzki, 2001. *A Concise History of Poland*. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Macfie, A.L. 1998. *The End of the Ottoman Empire 1908-1923*. (London : Longman).
- Malcolm, Noel, 1994. *Bosnia : A Short History*. (London : Mcmillan).
- Malcolm, Noel, 1998.1993 *Kosovo : A Short History*. (London : Mcmillan).
- Mason, David, 1992. *Revolution in East- Central Europe*. (Boulder : Westview Press).
- Mellor, Roy E.H. 1975. *Eastern Europe : A Geography of the Comecon Counties*. (New York : Columbia University Press).
- Molnár, Miklós, 2001. *A Concise History of Hungary*. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Pollo, S. and A. Puto, 1981. *The History of Albania*. (London : Routledge and Kegan Paul).
- Polonsky, Antony, 1975. *The Little Dictators, The History of Eastern Europe since 1918*. (London : Routledge & Kegan Paul).
- Renner, Hans, 1989. *A History of Czechoslovakia since 1945*. (London : Routledge).
- Ridley, Jasper, 1994. *Tito : A Biography*. (London : Constable).
- Rothschild, Joseph 1974. *East Central Europe between the Two World Wars*. (Seattle : University of Washington Press).
- Shaw, Stanford, 1976. *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*. 2 vols. (Cambridge : Cambridge University Press).
- Schwartz, Suephen 2000. *Kosovo : Background to a War*. (London : Interpress).
- Slaughter, Cliff, 1985. *Marx and Marxism: an Introduction*. (London : Longman).
- Stokes, Gale, 1993. *The Wall Came Tumbling Down*. (New York : Oxford University Press).

- Stavrakis, Peter J. 1989. *Moscow and Greek Communism 1944-1949*. (Ithaca : Cornell University Press).
- Tihany, Leslie C., 1976. *A History of Middle Europe*. (New Brunswick : Rutgers University Press).
- Topolski, Jerzy 1986. *An Outline History of Poland*. (Warsaw : Publishers).
- Walters, E. Garrison, 1988. *The Other Europe Eastern to 1945*. (New York : Syracuse University Press).
- Wandycz, Piotr S., 1992. *The Price of Freedom*. (London : Routledge).
- Webb, Adrian 2002. *The Longman Companion to Central and Eastern Europe since 1919*. (London : Pearson Education).
- Woodhouse, C.M. 1952. *The Greek War of Independence*. (New York : Russel & Russel).

* * * * *

ประวัติผู้เขียน

สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ จบการศึกษามัธยมปลาย จากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ได้รับปริญญาบัตร ๓ ใบ คือ (๑) พ.ศ.๒๕๒๔ ปริญญาตรี สาขาวิชาประวัติศาสตร์เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (๒) พ.ศ.๒๕๓๒ สำเร็จอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ (๓) พ.ศ.๒๕๔๑ จบปริญญาเอก สาขาประวัติศาสตร์โรเจอร์ส จากมหาวิทยาลัยบริสตอล ประเทศอังกฤษ สอนหนังสือหลายสำนัก ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย รังสิต ธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ จนกระทั่ง พ.ศ.๒๕๓๔-ปัจจุบัน เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยผ่านประสบการณ์ในวงการหนังสือ ๘-๑๐ ปี เป็นอดีตบรรณาธิการข่าวต่างประเทศหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ, เสริมธุรกิจการเมือง อาชีพค้าปลีกพิเศษ กรุงเทพมหานคร และเป็นผู้สื่อข่าวต่างประเทศหนังสือพิมพ์บ้านเมือง ไทยแลนด์ไทม์ ฯลฯ

ผลงานหนังสือสำคัญ (๑) แผนชิงชาติไทย

(๒) สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย ฯลฯ

ภาพด้านบนจากซ้ายไปขวา เบล่า กุน-ฮังการี เกออร์กี ดิมิทรอฟ-บัลแกเรีย
โยชิปี โบรส ดีโด-ยูโกสลาเวีย และ เอ็นเนอร์ โซชา-อัลบาเนีย

ภาพด้านล่างจากซ้ายไปขวา ฟวาคิสวอฟ โคมูวกา-โปแลนด์ นิโคไล เซาเชสคู-โรมาเนีย
แอริค โฮเนคเคอร์-เยอรมนีตะวันออก และ อเล็กซานเดอร์ คูบเชก-เชโกสโลวาเกีย

I 24380453